

Piotr Skonieczny

Przestępstwa przeciwko Najświętszej Eucharystii : komentarz do art. 2 "Norm" Kongregacji Nauki Wiary "De gravioribus delictis" z 2001 r.

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 54/3-4, 247-285

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. PIOTR SKONIECZNY OP
Uniwersytet Papieski św. Tomasza z Akwinu w Rzymie

**PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO NAJŚWIĘTSZEJ
EUCHARYSTII. KOMENTARZ DO ART. 2 *NORM*
KONGREGACJI NAUKI WIARY
*DE GRAVIORIBUS DELICTIS Z 2001 R.*¹**

Treść: I. Zagadnienia wstępne. – 1.1. Źródła prawa. – 1.2. Dobro prawnie chronione, czyli *ratio legis*. – 1.3. Przestępstwa przeciwko Najświętszej Eucharystii w ogólności. – II. Komentarz do art. 2 *Norm* z 2001 r. – 2.1. Zabieranie lub przechowywanie w celu świętokradczym albo porzucenie postaci konsekrowanych (art. 2 § 1 n. 1). – 2.1.1. Źródła. – 2.1.2. Znamiona. – 2.1.2.1. Sprawca czynu. – 2.1.2.2. Czynność wykonawcza. – 2.1.2.3. Przedmiot czynności wykonawczej. – 2.1.2.4. Znamię subiektywne. – 2.1.3. Kara i inne skutki. – 2.2. Usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej lub teży symulowanie (art. 2 § 1 n. 2). – 2.2.1. Źródła. – 2.2.2. Usiłowanie. – 2.2.2.1. Znamiona. – 2.2.2.1.1. Sprawca czynu. – 2.2.2.1.2. Czynność wykonawcza. – 2.2.2.1.3. Znamię subiektywne. – 2.2.2.2. Kara i inne skutki. 2.2.3. – Symulowanie. – 2.2.3.1. Znamiona. – 2.2.3.1.1. Sprawca czynu. – 2.2.3.1.2. Czynność wykonawcza i jej przedmiot. – 2.2.3.1.3. Znamię podmiotowe. – 2.2.3.2. Kara. – 3. Zakazane koncelebrowanie Ofiary eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych, którzy nie mają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich (art. 2 § 1 n. 3). – 2.3.1. Źródła. – 2.3.2. Znamiona. – 2.3.2.1. Sprawca czynu. – 2.3.2.2. Czynność wykonawcza. – 2.3.2.2.1. Koncelebrowanie. – 2.3.2.2.2. Okoliczności modalne. – 2.3.2.2.3. Zbieg przestępstw. – 2.3.2.3. Znamię podmiotowe. – 2.3.3. Kara. – 2.4. Konsekracja w celu świętokradczym jednej materii bez drugiej w celebracji eucharystycznej albo też dwóch materii poza celebracją eucharystyczną (art. 2 § 2). – 2.4.1. Źródła. – 2.4.2. Znamiona. – 2.4.2.1. Sprawca czynu. – 2.4.2.2. Czynność wykonawcza. – 2.4.2.3. Znamię podmiotowe. – 2.4.3. Kara. – III. Wnioski.

¹ Artykuł został przesłany do publikacji przed modyfikacjami motu proprio *Sacramentorum Sanctitatis tutela* zatwierdzonymi 21 maja 2010 roku przez papieża Benedykta XVI.

I. Zagadnienia wstępne

1.1. Źródła prawa

Zgodnie z art. 52 Konstytucji Apostolskiej *Pastor Bonus* o Kurii Rzymskiej z 28 czerwca 1988 r.² do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary należy rozpoznawanie poważniejszych przestępstw w sprawowaniu sakramentów (*graviora delicta in sacramentorum celebratione commissa*), a także wyjaśnianie zaciągniętych sankcji kanonicznych lub przystępowanie do ich nałożenia zgodnie z prawem powszechnym bądź też własnym³.

Tym prawem własnym są właśnie *Normy o cięższych przestępstwach zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary* z 2001 r.⁴ *Normy* promulgował papież Jan Paweł II Listem Apostolskim *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* z dnia 30 kwietnia 2001 r.⁵ *Normy* te zostały poprzedzone *Listem* wydanym przez Kongregację Nauki Wiary do biskupów całego Kościoła katolickiego i innych zainteresowanych ordynariuszy i hierarchów o cięższych wykroczeniach zarezerwowa-

² AAS 80 (1988) 841-912, dalej w skrócie: PB. Tłumaczenie polskie W. KACPRZYKA w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i opr. W. KACPRZYK, M. SITARZ, Lublin 2006, s. 217-257. W tekście tym jednak nie odnotowano w żaden sposób zmiany, jaka dotyczy art. 99-104 (Papieska Komisja dla Strzeżenia Dziedzictwa Artystyczno-Historycznego), dokonanej przez Jana Pawła II listem apostolskim *motu proprio* z dnia 25 marca 1993 r. *Inde a Pontificatus* (AAS 85 [1993] 549-552), tworzącym Papieską Komisję ds. Kościelnych Dóbr Kultury; polski przekład w: L'Osservatore Romano 14 (1993) nr 8-9, s. 4-5.

³ Zob. także art. 128 § 2 oraz art. 124 *Regolamento Generale Della Curia Romana*, promulgowanym: SECRETARIA STATUS, Rescriptum ex audientia SS.mi quo *Ordinatio generalis Romanae Curiae foras datur*, 30 kwietnia 1999 r., AAS 91 (1999) 629-699. V. DE PAOLIS, *Norme De gravioribus delictis reservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Periodica 91 (2002), s. 297 z przyp. 28 – przytacza także art. 5 Regulaminu własnego Kongregacji Nauki Wiary. Zob. także J. LLOBELL, *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede* [w:] Le sanzioni nella Chiesa, red. Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, Milano 1997, s. 237-239.

⁴ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, *Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis*, E Civitate Vaticana 2001; dalej w skrócie: *Normy*.

⁵ IOANNES PAULUS PP. II, *Litterae Apostolicae motu proprio datae quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur, Sacramentorum sanctitatis tutela*, 30 kwietnia 2001 r., AAS 93 (2001), 737-739, zwane dalej w skrócie: *Sacramentorum sanctitatis tutela*.

nych tejże Kongregacji Wiary (*de delictis gravioribus reservatis*) z dnia 18 maja 2001 r.⁶

We wstępie tego *Listu* wyraźnie powołano się na art. 52 PB, którego wykonaniem mają być dołączone do listu *Normy*. Jednakże *Normy* są ustawą (*lex*) w sensie ścisłym, nie zaś instrukcją w rozumieniu kan. 34 CIC⁷. *Normy* te składają się z dwóch części – I. *Norm prawa materialnego* (art. 1-5) oraz II. *Norm prawa procesowego* (art. 6-26). Tak *List*, jak i *Normy* Kongregacji w przypisach powołują źródła prawa (tzw. *fontes*).

Przestępstw przeciwko Najświętszej Eucharystii dotyczy odnośna część powołanego *Listu* Kongregacji oraz art. 2 *Norm* (znajdujący się w części I., prawno materialnej).

1.2. Dobro prawnie chronione, czyli *ratio legis*

Jak słusznie zaznaczono⁸, spośród 8 przestępstw chronionych *Normami* z 2001 r. aż 7 dotyczy sprawowania sakramentów świętych, z tego większość, bo aż 4, odnosi się do Najświętszej Eucharystii. Jeżeli zaś uznać, że w art. 2 § 1 n. 2 *Norm* opisane zostały dwa przestępstwa (usiłowanie i symulacja, umieszczone ze względów redakcyjnych w jednym przepisie), a nie jedno, to liczba przestępstw odnoszących się do Najświętszej Eucharystii wzrośnie do 5⁹.

⁶ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delicta gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis*, 18 maja 2001 r., AAS 93 (2001), 785-788, zwany dalej w skrócie: *List*.

⁷ Zob. P. STECZKOWSKI, *Normy De gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis – wybrane aspekty*, *Annales Canonici* 3 (2007), s. 245-247, z uwagą, że jest to kościelna ustawa powszechna i specjalna (*tamże*, s. 247). Podobnie V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 290, z dodatkowym argumentem, że przecież instrukcji jako wykonania ustawy nie zna CCEO.

⁸ Por. W. GÓRALSKI, *Komentarz do Listu Kongregacji Doktryny Wiary o poważniejszych przestępstwach zastrzeżonych tejże Kongregacji z 18 maja 2001 r.*, *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie* 2002 nr 1, s. 4-9, cyt. za: <http://www.kuria.lomza.pl/index.php?wiad=589>, dostęp: 2008-03-18; B. E. FERME, *Graviora delicta: the apostolic Lester M.P. sacramentorum sanctitatis tutela [w:] Il processo penale canonico*, red. Z. SUCHECKI, Roma 2003, s. 374.

⁹ Jest to o tyle znamienne, że ustawodawca kościelny w CIC z 1983 r. zasadniczo zredukował liczbę przestępstw w porównaniu z ustawodawcą cywilnym czy nawet z CIC z 1917 r.; por. W. REES [w:] *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, red. J. LISTL, H. SCHMITZ, Regensburg 1999, s. 1138.

Ustawodawca w ten sposób chce chronić przede wszystkim świętość sakramentu Najświętszej Eucharystii, co podkreśla Jan Paweł II w swoim liście apostolskim *motu proprio*¹⁰. Poza tym kieruje nim troska o zbawienie dusz¹¹. W końcu chodzi mu o samą świętość Kościoła, o świętość duchownych i wiernych, o czym mowa w *Liście Kongregacji*¹².

Zatem *List* wymienia 5 przestępstw zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary. Oznacza to absolutną kompetencję tejże Kongregacji, jej Trybunału, jeżeli chodzi o rozpoznawanie tychże spraw¹³. Naruszenie tej właściwości oznacza skutki z kan. 1406.

Oczywiście, rezerwacja Kongregacji oznacza jej kompetencje w przeprowadzeniu postępowania na *forum externum* (por. art. 13-14 *Norm*). Stąd ściągnięcie kary *in foro interno* może nie być zarezerwowane Stolicy Apostolskiej w poszczególnych przypadkach (tak jest odnośnie do przestępstw przeciwko Najświętszej Eucharystii z art. 2 § 1 n. 2, 3 oraz § 2 *Norm*, ale nie co do przestępstwa z art. 2 § 1 n. 1 *Norm*, które zgodnie z kan. 1367 CIC jest zarezerwowane Stolicy Apostolskiej)¹⁴.

1.3. Przestępstwa przeciwko Najświętszej Eucharystii w ogólności

List wymienia w 4 numerach przestępstwa przeciwko świętości Najświętszej Ofiary i Sakramentu Eucharystii (*contra sanctitatem augustissimi Eucharistiae Sacrificii et sacramenti*). Fragment ów brzmi następująco:

¹⁰ Zob. *Sacramentorum sanctitatis tutela*, AAS 93 (2001) 737, *in princ.*: *SS.mae Eucharistiae maxime (...)*.

¹¹ Por. *tamże*: (...) *ad salutem animarum procurandam, "quae in Ecclesia suprema semper lex esse debet"* (CIC, can. 1752).

¹² Zob. *List*, AAS 93 (2001) 788, *in fine*: (...) *praesertim ad clericorum et fidelium sanctitatem (...)*.

¹³ Wyraźnie tak stanowi art. 5 Regulaminu własnego Kongregacji Nauki Wiary, cyt. za: V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 297 z przyp. 28: *Giudica con competenza esclusiva, i delitti contro la fede e i delitti più gravi commessi contro la morale e nella celebrazione dei Sacramenti, che vengono ad essa segnalati e, all'occorrenza, procede a dichiarare o ad irrogare le sanzioni canoniche a norma del diritto, sia comune che proprio*.

¹⁴ Na rozróżnienie to zwraca uwagę P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 255, 257-258. Por. także K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. LÜDICKE, Loseblattwerk, Stand: Juli 2004, Essen 1984-, tezy do kan. 1367/5, nb. 11, kan. 1378/8-9, nb. 11-12, kan. 1379/3, nb. 8; J. LLOBELL, *I delitti...*, s. 254-257.

- *Delicta contra sanctitatem augustissimi Eucharistiae Sacrificii et sacramenti, videlicet:*

1° *abductio vel retentio in sacrilegum finem, aut abiectio consecratarum specierum;*[4]

2° *attentatio liturgicae eucharistici Sacrificii actionis vel eiusdem simulatio;*[5]

3° *vetita eucharistici Sacrificii concelebratio una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent nec agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem;*[6]

4° *consecratio in sacrilegum finem alterius materiae sine altera in eucharistica celebratione, aut etiam utriusque extra eucharisticam celebrationem*[7].

Przypisy w Liście:

[4] Cf. Codex Iuris Canonici, *can. 1367*; Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, *can. 1442*. Cf. et Pontificium Consilium *De Legum Textibus Interpretandis, Responsio ad propositum dubium, 4 iunii 1999*.

[5] Cf. Codex Iuris Canonici, *can. 1378 § 2 n. 1 et 1379*; Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, *can. 1443*.

[6] Cf. Codex Iuris Canonici, *can. 908 et 1365*; Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, *can. 702 et 1440*.

[7] Cf. Codex Iuris Canonici, *can. 927*.

W przekładzie na język polski¹⁵:

– *Przestępstwa przeciwko świętości Najświętszej Ofiary i Sakramentu Eucharystii, tj.:*

1. zabieranie lub przechowywanie w celu świętokradczym albo porzucenie postaci konsekrowanych;
2. usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej lub teże symulowanie;

¹⁵ Fragment ten w przekładzie polskim znajduje się w: KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, Instrukcja o tym, co należy zachowywać i czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią, *Redemptionis sacramentum*, 12 marca 2004 r., n. 172, cyt. za: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kkultu/redemptionis_sacramentum_25032004.htm, dostęp: 2008-03-18. Przekład ten jednak zawiera błędy. Podobnie zresztą jak przekład zamieszczony w Wiadomościach Archidiecezjalnych Łódzkich 2002 nr 1, s. 1, przytaczany na stronie: <http://www.kuria.lomza.pl/index.php?wiad=589>, dostęp: 2008-03-18. Stąd w tekście własne tłumaczenie. Przypisy nie wymagają przekładu.

3. zakazane koncelebrwanie Ofiary eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych, którzy nie mają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich;
4. konsekracja w celu świętokradczym jednej materii bez drugiej w celebracji eucharystycznej albo też dwóch materii poza celebracją eucharystyczną.

Podobnie brzmi przepis art. 2 *Norm* z 2001 r., tyle tylko że w treść przepisów włożono treść not¹⁶. Artykuł 2 podzielony został na dwa paragrafy. Pierwszy paragraf składa się z 3 numerów – odpowiednio numerów 1, 2 i 3 z *Listu*. Natomiast paragraf drugi ma dwa zdania. Pierwsze zdanie powtarza treść numeru 4 *Listu*, drugie zaś zdanie brzmi: *Qui hoc delictum patrauerit, pro gravitate criminis puniatur; non exclusa dimissione vel depositione* – w przekładzie na język polski: *Kto by się dopuścił tego przestępstwa, powinien być ukarany stosownie do ciężkości przestępstwa, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego lub zredukowania do stopnia niższego.*

W zasadzie więc między typizacją czynów zabronionych w *Liście* a tą samą typizacją w *Normach* nie zachodzi żadna różnica. Jedyna różnica dotyczy zdania drugiego w § 2 art. 2, które jest zupełnie nowe. Dobrze zatem się stało, że *List* publikowano w *Acta Apostolicae Sedis*

¹⁶ Treść art. 2 *Norm* z 2001 r. jest zatem następująca (różnice w stosunku do *Listu* – podkreślone):

§ 1. *Delicta contra sanctitatem augustissimi Eucharistiae Sacrificii et sacramenti, Congregationi pro Doctrina Fidei cognoscendo reservata, sunt:*

1° *abductio vel retentio in sacrilegum finem, aut abiectio consecratarum specierum, de quibus in can. 1367 Codicis Iuris Canonici et in can. 1442 Codicis Canonum Ecclesiarum Orientalium;*

2° *attemptatio liturgicae eucharistici Sacrificii actionis, de qua in can. 1378 § 2 n. 1 Codicis Iuris Canonici, vel eiusdem simulatio, de qua in can. 1379 Codicis Iuris Canonici et in can. 1443 Codicis Canonum Ecclesiarum Orientalium;*

3° *vetita in can. 908 Codicis Iuris Canonici et in can. 702 Codicis Canonum Ecclesiarum Orientalium eucharistici Sacrificii concelebratio, de qua in can. 1365 Codicis Iuris Canonici et in can. 1440 Codicis Canonum Ecclesiarum Orientalium, una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent nec agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem.*

§ 2. *Congregationi pro Doctrina Fidei reservatur quoque delictum quod consistit in consecratione in sacrilegum finem alterius materiae sine altera in eucharistica celebratione, aut etiam utriusque extra eucharisticam celebrationem. Qui hoc delictum patrauerit, pro gravitate criminis puniatur; non exclusa dimissione vel depositione.*

(por. kan. 8 § 1 CIC). Dzięki temu treść *Norm*, przynajmniej ich części materialnoprawnej, jest znana.

II. Komentarz do art. 2 *Norm* z 2001 r.

2.1. Zabieranie lub przechowywanie w celu świętokradczym albo porzucenie postaci konsekrowanych (art. 2 § 1 n. 1)

2.1.1. Źródła

Źródłami pierwszego wymienionego przestępstwa zabierania lub przechowywania w celu świętokradczym albo porzucenia postaci konsekrowanych są: kan. 1367 CIC¹⁷, kan. 1442 CCEO oraz odpowiedź z dnia 4 czerwca 1999 r. Papieskiej Rady Interpretacji Tekstów Prawnych. Źródła te są wymienione w *Liście* w przypisie, a w *Normach* – w samym tekście art. 2 § 1 n. 1.

2.1.2. Znamiona

2.1.2.1. Sprawca czynu

Czyn zabroniony, opisany w art. 2 § 1 n. 1 *Norm*, a polegający na zabieraniu lub przechowywaniu w celu świętokradczym albo porzuceniu postaci konsekrowanych – jest przestępstwem powszechnym. Oznacza to, że może je popełnić każdy katolik (por. kan. 11), wierny świecki czy też duchowny, choćby nie wierzył w obecność realną Chrystusa Pana w Najświętszej Eucharystii¹⁸. Dlatego, że przestępstwo może po-

¹⁷ W zasadzie pod względem treści art. nie dokonuje żadnych zmian wobec kan. 1367 CIC; por. choćby V. De Paolis, *Norme...*, s. 300; B. E. Ferme, *Graviora delicta...*, s. 374; P. Steczkowski, *Normy...*, s. 249.

¹⁸ Tak konsekwentnie w dawniejszej literaturze kanonistycznej; por. H. JONE, *Gesetzbuch des kanonischen Rechtes. Erklärung der Kanones*, t. III: *Prozeß- und Strafrecht (Kan. 1552 - Kan. 2414)*, Paderborn 1940, s. 484, z powołaniem w przyp. 1 Conte a Coronata; F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, Opole 1958, t. III, s. 497. W nowszej literaturze por. L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. II: *Libri III-IV-V-VI*, Roma 1996, s. 661, nb. 4982. Natomiast D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro VI*, Roma 2001, s. 305 – podkreśla, że do popełnienia przestępstwa sprawca nie musi mieć wiary w realną obecność Jezusa Chrystusa pod postaciami; wystarczy, że o tym wie, a lepiej – że Kościół tak naucza. Jeżeli zatem ktoś by wyrzucił umyślnie po Mszy św. konsekrowane postaci dlatego, że

pełnić duchowny (od diakona począwszy – kan. 207 § 1, 1008 i 1009 § 1, ale 290 CIC), przewidziana jest dodatkowa kara dla duchownego, popełniającego to przestępstwo¹⁹.

2.1.2.2. Czynność wykonawcza

Możliwe są 3 postaci czynności wykonawczej przestępstwa z art. 2 § 1 n. 1 *Norm*, mianowicie: a/ zabieranie (*abductio*), b/ przechowywanie (*retentio*), c/ porzucenie (*abiectio*) postaci konsekrowanych.

a/ Zabieranie (*abductio*) to wyniesienie postaci²⁰ z miejsca ich prawnego przechowywania czy złożenia. Możliwe są różne okoliczności modalne tego zaboru: jawnie lub potajemnie, z ust samego komunikowanego²¹ czy też z ręki kapłana, z tabernakulum, z włamaniem lub nie, z ołtarza...²²

b/ Przechowywanie (*retentio*) polega na bezprawnym zatrzymaniu postaci przy sobie lub w jakimkolwiek innym miejscu. Przechowywanie to może być dokonane przez sprawcę zaboru, tego, kto je otrzymał od kogokolwiek, przystępującego do Komunii św., kiedy jej nie spożył, ale zatrzymał²³.

Przy tej postaci czynności wykonawczej przestępstwa może dojść do tzw. pozornego zbiegu przestępstw (por. kan. 1346 CIC). Może bowiem być tak, że ta sama osoba, która dokonała zaboru postaci, następnie ją przechowuje. W takiej sytuacji sprawca dopuszcza się jednego

nie wierzy w realną obecność Jezusa Chrystusa, popełniłby przestępstwo z kan. 1367 CIC i art. 2 § 1 n. 1 *Norm*, a nadto przestępstwo herezji z kan. 1364 CIC.

¹⁹ Zob. niżej 2.1.3.

²⁰ Przez *postaci (species)* należy rozumieć w artykule konsekrowane Ciało i Krew Pańską. Od postaci należy odróżnić *materie (materiae)*, czyli jeszcze nie konsekrowane chleb i wino. Wydaje się bowiem, że tak te pojęcia są używane w tekście *Norm*; por. art. 2 § 1 n. 1 (*species*) oraz art. 2 § 2 zdanie pierwsze (*materiae*). Podobnie w przepisach CIC z 1983 r. odnośnie do *species*; por. kan. 899 § 1, 925 i 1367. Pojęcie *materia* w tym znaczeniu występuje w CIC z 1983 r. jedynie w kan. 927. Zob. indeks on-line na stronie: <http://www.codex-iuris-canonici.de/indexlat.htm>

²¹ Poprzez wyplucie Komunii św.; zob. H. JONE, *tamże*, s. 484.

²² Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne prawo karne: część szczególna*, Warszawa 2003, s. 50; F. LEMPA [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 4: *Księga V. Dobra doczesne Kościoła. Księga VI. Sankcje w Kościele*, Lublin 1987, s. 230.

²³ Zob. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*; F. LEMPA, *tamże*, s. 231.

przestępstwa, a nie dwu. W przechowaniu bowiem zawiera się także zabór postaci²⁴.

c/ Porzucenie (*abiectio*) to rozsypanie lub porzucenie czy rozlanie postaci (czy Ciała Pańskiego, czy też Krwi Pańskiej) w miejscu nieodpowiednim (tj. nie przeznaczonym do ich przechowywania) lub w odpowiednim, tyle że ze wzgardą²⁵. Stąd to rozsypanie lub rozrzucenie może być na ziemi, do ognia, na wysypisko śmieci, do latryny itp.²⁶

To przestępstwo może być przestępstwem formalnym, tj. popełnionym nie tylko przez działanie (jak poprzednie czynności wykonawcze), ale i przez zaniechanie (np. po Mszy św. kapłan pozostawia na ołtarzu postaci)²⁷.

Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych w 1999 r. podjęła kwestię interpretacji słowa *abiectio* z kan. 1367 CIC, przede wszystkim ze względu na kan. 18 CIC (ściśłą wykładnię ustaw karnych)²⁸. Do tej interpretacji wprost odwołuje się tekst *Listu* i art. 2 § 1 n. 1 *Norm*. Zgodnie z nią przez *abiectio* należy rozumieć każdą czynność dobrowolnie podjętą przez sprawcę dokonaną dla wzgardy, np. strzelanie,

²⁴ Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 50-51; tenże, *Profanacja Eucharystii według karnego ustawodawstwa kanonicznego i polskiego prawa karnego*, PK 29 (1986) nr 3-4, s. 197-198; F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 498; H. JONE, *tamże*, s. 485. Jest to przeważający pogląd doktryny; por. również D. BOREK, *Ordynariusz a delicta graviora zarezerwowane Kongregacji Doktryny Wiary*, PK 47 (2004) nr 3-4, s. 102-103 z przyp. 21 i 22; K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/4, nb. 8. Inaczej wszakże F. LEMPA, *tamże*, s. 231, twierdząc, że w takim wypadku dochodzi do zaciągnięcia podwójnej ekskomuniki *latae sententiae* zarezerwowanej. Również Nigro, *Commento Urbaniano*, tezy do kan. 1367 – twierdzi, że jeżeli sprawca dopuszcza się kilku postaci przestępstwa z kan. 1367, może dojść do zaciągnięcia albo nałożenia kilku kar; za: K. LÜDICKE, *tamże*.

²⁵ Zob. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 48-49.

²⁶ Por. D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 103; L. CHIAPPETTA, *Il Codice...*, s. 660, nb. 4982. Stąd nie dojdzie – ze względu na znamie podmiotowe (o czym niżej) – do popełnienia przestępstwa w postaci porzucenia, jeżeli następuje używanie do liturgii brudnych naczyń liturgicznych czy też niechlujnych szat; tak też słusznie K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/2-3, nb. 2b). W *abiectio* chodzi o takie zachowanie wobec postaci, że nie mogą one już więcej służyć czci wiernych. Nie chodzi zatem o porzucenie *sensu stricto*, ale o np. zasypianie, przerobienie, oddanie na paszę dla zwierząt itp.; zob. *tamże*, tezy do kan. 1367/3, nb. 3.

²⁷ Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 48.

²⁸ A także kłopoty z tłumaczeniem *abiectio* na języki współczesne; por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 305-306.

obrzucenie błotem, kamieniami, zniszczenie, oplucie itd. Doszło więc do rozszerzającej wykładni poprzez interwencję ustawodawcy. Inaczej byłyby to bowiem jedynie profanacja z kan. 1376 CIC²⁹.

2.1.2.3. Przedmiot czynności wykonawczej

Przedmiotem czynności wykonawczej mogą być tylko konsekrowane postaci³⁰, w każdej ilości, części, choćby tylko Ciało Pańskie czy Krew Pańska. Przyjmuje się, że wzięte z tabernakulum, z monstrancji, ołtarza wino czy hostie są konsekrowane. Nieważne, kto te postaci konsekrował i w jakim obrządku, choćby był to kapłan suspendowany czy heretyk lub schizmatyk³¹. Gdyby postaci nie były rzeczywiście konsekrowane, będąc tylko materiałami chleba i wina, nie doszłoby do popełnienia przestępstwa z art. 2 § 1 n. 1 *Norm*³².

W przypadku dokonania czynu na materiałach nie konsekrowanych, nawet z zamiarem znieważenia postaci, niemożliwe jest popełnienie przestępstwa chybionego (usiłowanie)³³. W prawie karnym kanonicznym bowiem usiłowanie jest karalne jedynie wtedy, kiedy przy danym typie czynu zabronionego jest klauzula usiłowania (por. kan. 1328 § 1 CIC). Klauzuli tej brak przy kan. 1367 CIC i art. 2 § 1 n. 1 *Norm*. Z tych względów nie dojdzie do popełnienia przestępstwa z art. 2 § 1 n. 1 *Norm*, nawet w formie usiłowania, w przypadku, kiedy sprawca próbuje rzucić w Najświętszy Sakrament kamieniem, ale nie trafia, gdyż chybił³⁴.

²⁹ Zob. J. SYRYCZYK, *Profanacja...*, s. 198-199.

³⁰ Jak się słusznie zwraca uwagę w literaturze, CIC z 1983 r. chroni rzeczywistości konsekrowane (*sacred realities*), czyli osoby lub przedmioty (por. kan. 1370, 1376, 1380). Natomiast kan. 1367 CIC jest wśród tych przepisów kodeksowych najważniejszy. Zob. Th. J. Green [w:] *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J. P. BEAL, J. A. CORIDEN, TH. J. GREEN, New York 2000, s. 1578, tezy do kan. 1367 z przyp. 183. Zwraca uwagę na rzeczywistą konsekrację postaci także L. CHIAPPETTA, *Il Codice...*, s. 661, nb. 4982; inaczej bowiem nie ma przestępstwa (byłoby to *delitto putativo* – przestępstwo mniemane).

³¹ Por. J. SYRYCZYK, *Profanacja...*, s. 193-194; F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 497.

³² Zob. choćby D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 305.

³³ Por. choćby K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/3, nb. 4.

³⁴ Zob. H. JONE, *tamże*, s. 485. Wobec takiego sprawcy można wszcząć postępowanie dyscyplinarne lub nałożyć naganę i pokutę w trybie kan. 1339 § 2 oraz kan. 1340 CIC.

2.1.2.4. Znamię subiektywne

Z całą pewnością przestępstwo to jest przestępstwem umyślnym. Wniosek ten wypływa z braku klauzuli nieumyślności, która zgodnie z kan. 1321 § 2 CIC powinna być dołączona do kan. 1367 CIC i art. 2 § 1 n. 1 *Norm.* Tymczasem jej brak w powołanych przepisach. Zatem przestępstwo to można popełnić jedynie z zamiarem bezpośrednim (*dolus*)³⁵. Nie jest możliwe zatem popełnienie tego przestępstwa z niedbalstwa czy lekkomyślnie³⁶.

Co więcej, jest to przestępstwo kierunkowe, tzn. określa ono cel działania lub nastawienia sprawcy – tu: w celu świętokradczym (*in sacrilegum finem*)³⁷. Musi być zatem zamiar znieważenia, okazania pogardy dla postaci. Sprawca zatem chce dokonania na postaciach (Ciele lub Krwi Pańskiej) aktów bezwstydných i bezbożnych³⁸.

Stąd przypadkowe wypadnięcie komunikantu z ust nie stanowi przestępstwa. Wysypanie bez wzdargy postaci, bo chce się ukraść naczy-

³⁵ Jeżeli zatem zakrystianin wyrzuca postaci, które sądzi, że nie są konsekrowane, a konsekrowane jednak były – nie popełnia przestępstwa, bo czyn jego nie był dokonany *cum dolo*. Podobnie należy ocenić czyn sprawcy, który używa – w jego mniemaniu – nie konsekrowanych hostii (które jednak były konsekrowane), aby zademonstrować przed innymi osobami wzdargę dla Najświętszej Eucharystii. Sprawca taki – również z powodu braku umyślności – nie popełni przestępstwa z kan. 1367 CIC i art. 2 § 1 n. 1 *Norm.*, aczkolwiek dopuścił się grzechu ciężkiego. Nie zmieni kwalifikacji prawnej tego czynu także i to, że sprawca chciał, aby osoby te uwierzyły, że chodzi o konsekrowane postaci. Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/3-4, nb. 5.

³⁶ Nadzwyczajny szafarz Komunii św., który przynosi proboszczowi na plebanię cyborium z konsekrowanymi komunikantami, a w drodze przez nieuwagę zgubił jeden komunikant – nie dopuszcza się przestępstwa, o którym mowa, z powodu braku znamienia podmiotowego, pomijając już fakt braku celu świętokradczego. Por. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/4, nb. 6.

³⁷ Przepis kan. 2320 CIC z 1917 r. stanowił o *finis malus* („złym celu”). Różnica z *finis sacrilegus* polega na zabarwieniu religijnym słowa *sacrilegus*. Chodzi bowiem o znieważenie Pana Boga. Nie wystarczy zatem, aby ktoś zabrał wino konsekrowane po to, aby się upić. Trzeba, aby zabrał on tę konsekrowaną postać, aby znieważać Pana Boga. Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/2-3, nb. 2b). Jakkolwiek w literaturze występuje też pogląd, że między *finis malus* a *finis sacrilegus* nie ma żadnej różnicy; por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 306.

³⁸ Por. D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 101.

nia liturgiczne – też nie wyczerpuje znamion z art. 2 § 1 n. 1 *Norm*³⁹. Rozlanie wina przez niedbalstwo, choćby ciężkie, też nie jest przestępstwem, bo przestępstwa tego z art. 2 § 1 n. 1 *Norm* nie można popełnić nieumyślnie (por. kan. 1321 § 2 CIC). Jeżeli ktoś przenosi konsekrowane hostie „na godzinę śmierci” do domu, z fałszywej pobożności – także nie popełnia przestępstwa. Podobnie nie jest przestępstwem wyniesienie Najświętszej Eucharystii z płonącego na przykład kościoła i przechowywanie jej potem w domu – nie jest to bowiem dokonane w celu świętokradczym⁴⁰. Jednakże gdy czyni to w celu sprzedania ich na „czarną mszę”, dla rytów satanistycznych albo masońskich, dla niewierzących, dla wróżb, czarów, magii, innych zabobonów czy eksperymentów – dopuszcza się przestępstwa⁴¹.

Nie dojdzie natomiast do popełnienia przestępstwa wtedy, kiedy sprawca myślał, że ma do czynienia z materiałami nie konsekrowanymi, a okazało się później, że to jednak były konsekrowane postaci. Brak przestępstwa w tej sytuacji wynika z braku umyślności⁴². Umyślność bowiem polega na objęciu zamiarem, tj. świadomością, wszystkich znamion przestępstwa⁴³. W tym wypadku zaś nie miałoby to miejsca.

Zasada indywidualizacji odpowiedzialności⁴⁴ oznacza, że należy każdego ze sprawców – jeżeli chodzi o umyślność i cel świętokradczy – oceniać odrębnie. Dlatego brak pocztytalności sprawcy bezpośredniego (np. dziecka) nie oznacza braku pocztytalności sprawcy kierow-

³⁹ W dawniejszej literaturze rozróżniano rozrzucenie postaci na stopniach ołtarza czy posadzce kościoła albo na ołtarzu. Gdyby czynu dokonano na miejscu niegodnym, do popełnienia przestępstwa by doszło. Gdyby zaś na ołtarzu (miejsce godne), należało rozważyć zamiar sprawcy; por. H. JONE, *tamże*, s. 484.

⁴⁰ Zob. D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 101; L. CHIAPPETTA, *Il Codice...*, s. 660, nb. 4982.

⁴¹ Por. J. SYRYCZYK, *Profanacja...*, s. 196; D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 101; F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 498; TH. J. GREEN [w:] *New Commentary...*, s. 1577, tezy do kan. 1367; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 306.

⁴² Por. D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 100; F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 497.

⁴³ Zob. M. MYRCHA, *Problem wina w karnym ustawodawstwie kanonicznym*, PK 17 (1974) nr 3-4, s. 167, a za nim – słusznie – A. MIZIŃSKI, *Pocztytalność elementem subiektywnym przestępstwa*, *Roczniki Nauk Prawnych* 15 (2005) nr 1, s. 423.

⁴⁴ Zob. J. KRUKOWSKI [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 152.

niczego przestępstwa (np. zlecającego dziecku wyniesienie Komunii św., otrzymanej na rękę, dla dokonania „czarnej mszy”)⁴⁵.

2.1.3. Kara i inne skutki

Kara przewidziana za przestępstwo z art. 2 § 1 n. 1 *Norm* przewidziana została w kan. 1367 CIC. Jest to ekskomunika *latae sententiae* (zob. kan. 1331 w zw. z kan. 1314 CIC)⁴⁶.

Duchowny ponadto **może** (kara *ferendae sententiae*) być ukarany inną karą (ekspiacyjną – kan. 1336 § 1 CIC), nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego (kan. 1336 § 1 n. 5 ze skutkami obocznymi z kan. 194 § 1 n. 1 CIC)⁴⁷. Nie dotyczy to tych wyświęconych, którzy utracili stan duchowny w wyniku procedury podjętej w trybie kan. 290⁴⁸.

Jak jednak słusznie zwrócono uwagę w literaturze⁴⁹, zazwyczaj przestępstwo to będzie tajne. Z tego, że jest to przestępstwo tajne, płynie szereg konsekwencji, np. zwolnienie w zakresie wewnętrznym przez Penitencjarię Apostolską (art. 117 i 118 PB) oraz zwolnienie przez kapłana w zakresie wewnętrznym sakramentalnym na mocy kan. 976 i w trybie kan. 1357 § 1 i 2 CIC. Dlatego raczej nie będzie miała zastosowania w przypadku popełnienia przez zakonnika przestępstwa z art. 2 § 1 n. 1 *Norm* instytucja wydalenia z instytutu życia konsekrowanego⁵⁰.

⁴⁵ Por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 306.

⁴⁶ Wszakże trzeba zwrócić uwagę *in casu*, czy nie występują okoliczności wyłączające czy też zmniejszające poczatalność sprawcy przestępstwa (por. kan. 1322, 1323 i 1324 § 1 i 2 CIC). Jest to istotne ze względu na postanowienie przepisu kan. 1324 § 3 CIC.

⁴⁷ Wynika to ze szczególnego obowiązku duchownego wobec Najświętszej Eucharystii (por. kan. 246 § 1, 276 § 2 n. 2, 898 CIC); zob. TH. J. GREEN [w:] *New Commentary...*, s. 1578, tezy do kan. 1367.

⁴⁸ Popełnienie przestępstwa może również spowodować inne skutki, nie przewidziane co prawda w ustawodawstwie powszechnym, ale regulowane w regulacjach partykularnych. Tak na przykład w Niemczech – zgodnie z art. 5 ust. 2 *Grundordnung des kirchlichen Dienstes im Rahmen kirchlicher Arbeitsverhältnisse* niemieckich Biskupów z dnia 22 września 1993 r. – dopuszczenie się przestępstwa z kan. 1367 CIC (art. 2 § 1 n. 1 *Norm*) jest podstawą do wypowiedzenia umowy o pracę; por. K. LÜDICHE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1367/4-5, nb. 8.

⁴⁹ Por. D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 104-105; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 305.

⁵⁰ W grę mogłoby wchodzić wydalenie *ipso facto* z kan. 694 § 1 n. 1 albo wydalenie fakultatywne z kan. 696 § 1 CIC (to ostatnie sugeruje E. GAMBARI, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, tł. J. E. BIELECKI, Kraków 1998, s. 707). Tymczasem no-

Przedawnienie skargi karnej przestępstwa z z art. 2 § 1 n. 1 *Norm* następuje po dziesięciu latach (art. 5 § 1 *Norm* w zw. z kan. 1362 § 1 n. 1 CIC). Początek biegu terminu to dzień popełnienia przestępstwa zgodnie z kan. 1362 § 2 CIC (art. 5 § 2 zdanie pierwsze *Norm*)⁵¹.

2.2. Usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej lub też symulowanie (art. 2 § 1 n. 2)

2.2.1. Źródła

Źródłami przestępstw opisanych w art. 2 § 1 n. 2 *Norm*, tj. usiłowania⁵² sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej lub

toryczne odstąpienie od wiary katolickiej jest pojęciem wysoce nieprecyzyjnym (por. B. W. ZUBERT, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 2/III: *Księga II. Lud Boży. Część III. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Lublin 1990, s. 220) i może w kontekście omawianego przestępstwa budzić poważne wątpliwości. Z kolei fakultatywne wydalenie raczej nie miałyby szans na powodzenie wskutek jego procedury (podwójne upomnienie z kan. 697 CIC, co przy jednorazowości przestępstwa z art. 2 § 1 n. 1 *Norm* raczej nie wystąpi); por. podobnie M. BIDER, *Wydalenie fakultatywne z instytutu zakonnego według Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Lublin 2006, s. 69, twierdząc, że pojedyncze zachowanie się zakonnika nie może stanowić podstawy do wydalenia. Wydaje się zatem, że przestępstwo z art. 2 § 1 n. 1 *Norm* będzie najwyżej jednym z elementów całego stanu faktycznego (*Tatbestand*), który może stanowić podstawę do wydalenia z instytutu życia konsekrowanego, tym bardziej, że – jak zauważono w literaturze (por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 305) – przestępstwu temu towarzyszą inne przestępstwa, jak herezja czy apostazja.

⁵¹ Zob. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 52. Termin ten uważa się za długi; por. V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 309. Uwaga ta dotyczy także pozostałych komentowanych typów przestępstw, dlatego nie będzie niżej powtarzana.

⁵² Przekład łacińskiego *attentatio* na język kanonistyczny polski jako *usiłowanie* nie jest najszcześliwszy. Może bowiem mylić z instytucją niedokonania (usiłowanie) przestępstwa z kan. 1328 CIC. Tymczasem słowo *attentare* (*próbować, zamierzać*) używane jest w CIC z 1983 r. zawsze w kontekście próby dokonania nieważnych sakramentów, tj. małżeństwa (zob. w kan. 194 § 1 n. 3, 694 § 1 n. 2, 1041 n. 1, 1085 § 1, 1087, 1088, 1090 § 1 i 2, 1394 § 1 i 2), spowiedzi (por. kan. 1378 § 2 n. 2) i właśnie Ofiary eucharystycznej w omawianym typie czynu zabronionego. Słowo *usiłowanie* jest zatem użyte tylko ze względu na ocenę teologiczną tego czynu. W każdym razie poprzez tę próbę sprawowania sakramentu sprawca czynu zabronionego wyczerpuje wszystkie jego znamiona. Inaczej przedstawia się instytucja prawna, o której stanowi kan. 1328 CIC. Tam bowiem nie dochodzi do dokonania. Dlatego lepiej by było przełożyć *attentatio* na język polski jako *próbę*. Zob. A. JOUGAN, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Poznań 1958, s. 58, hasło: *attempto*; J. SONDEL, *Słownik łacińsko-polski dla*

też symulowania, są: kan. 1378 § 2 n. 1⁵³ i kan. 1379 CIC oraz kan. 1443 CCEO. Podobnie jak przy przestępstwie wcześniej omówionym źródła te są wymienione w *Liście* w przypisie, a w *Normach* – w samym tekście art. 2 § 1 n. 2.

W art. 2 § 1 n. 2 *Norm* zawarto w rzeczywistości dwa różne typy przestępstw – usiłowanie i symulowanie liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej. Jedynie ze względów redakcyjnych (zwiążłość tekstu prawnego) objęte one zostały jednym przepisem⁵⁴.

Nie wydaje się to być dobrym rozwiązaniem, a to ze względu na systematykę tekstu prawnego. Oba typy przestępstw różnią się bowiem między sobą, jeżeli chodzi o ich sprawcę. O ile usiłowanie jest przestępstwem powszechnym, o tyle symulowanie jest przestępstwem indywidualnym. Różnica dotyczy też zagrożenia karą. Stąd przestępstwa te należy potraktować oddzielnie.

2.2.2. Usiłowanie

2.2.2.1. Znamiona

2.2.2.1.1. Sprawca czynu

Sprawcą tego typu czynu zabronionego jest każdy mężczyzna (oczywiście, katolik wg kan. 11 CIC), kto nie ma ważnych święceń, przynajmniej w stopniu prezbiteratu, co jest konsekwencją kan. 900 § 1 CIC, zawierającego normę z prawa Bożego. Zatem może to być: świecki, osoba zakonna, diakon, ten, kto przyjął święcenia prezbiteratu nieważnie⁵⁵. Natomiast nie spełnia przestępstwa kapłan (prezbiter lub biskup) suspendowany. Chociaż mu prawo zabrania sprawowania Najświętszej Eucharystii, dokonuje on konsekracji ważnie, aczkolwiek

prawników i historyków, Kraków 2005, s. 89, hasło: *attempto*, s. 90, *attento*. Por. także indeks on-line na stronie: <http://www.codex-iuris-canonici.de/indexlat.htm>

⁵³ Tutaj nie ma merytorycznych zmian co do usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej z art. 2 § 1 n. 2 *Norm*. Różnica polega jedynie na zarezerwowaniu tego typu czynu zabronionego Kongregacji Nauki Wiary; zob. V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 300; B. E. FERME, *Graviora delicta...*, s. 375; P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 249.

⁵⁴ Zob. wyżej 1.2.

⁵⁵ Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 103; L. CHIAPPETTA, *Il Codice...*, s. 671, nb. 5001; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 328-329. Z dawnej literatury zob. np.: F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 499.

niegodziwie (nikogo bowiem nie można pozbawić święceń: kan. 290 zdanie pierwsze CIC)⁵⁶. Stąd przestępstwo to można nazwać przestępstwem powszechnym⁵⁷.

Należy jeszcze rozważyć przypadek „koncelebry” przez nie-kapłanów. Możliwe są dwa stany faktyczne. Pierwszy, kiedy do Mszy św.,

⁵⁶ Co do tej kwestii panuje zgoda w doktrynie; por. Z. JANCZEWSKI, *Ustanawianie szafarzy sakramentów świętych w Kościele łacińskim i Kościołach wschodnich*, Warszawa 2004, s. 159; D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 107-108; podobnie dawniej: F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 499-500.

⁵⁷ Por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 329-330 wymienia cztery możliwe kategorie sprawców tego typu czynu zabronionego. Pierwszą stanowią ci, którzy się go dopuszczają ze względu na „wizje” i „objawienia”. Nie można im jednak zazwyczaj przypisać przestępstwa ze względu na poważne problemy psychiczne. Drugą grupą sprawców są wierni płci żeńskiej, którzy nie zgadzają się z nauką katolicką odnośnie do święceń kobiet i prowokacyjnie usiłują dokonywać celebracji eucharystycznej (podobnie: TH. J. GREEN [w:] *New Commentary...*, s. 1586, przyp. 225: „*feminist liturgies*”, tezy do kan. 1378 § 2 i 3; K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/6, nb. 8). Trzecią są ci wierni, którzy z pobudek doktrynalnych, nie odróżniając kapłaństwa powszechnego i ministerialnego, uważają, że w przypadkach wyjątkowych czy konieczności Eucharystię mogą sprawować „wspólnoty”, także przy obecności ważne wyświęconych kapłanów. W końcu czwartą grupę (i najbardziej liczną) stanowią oszuści, którzy udają kapłanów i konsekwentnie usiłują celebrować Eucharystię dla zdobycia pieniędzy.

Odnosząc się do wymienionych wyżej kategorii sprawców, nie można się zgodzić z tezą, że należą do nich kobiety (grupa druga). Wiadomo przecież, że kobieta nie może ważne zostać kapłanem. Stąd nie może ona wprowadzić wiernych w błąd co do sprawowania Mszy św. Jeżeli popełni ona przestępstwo, to tylko herezji (kan. 1364 CIC) oraz czyn zabroniony z kan. 1399 CIC. Natomiast rozważyć trzeba by przypadek, kiedy kobieta udaje mężczyznę (transwestytka) i jako „mężczyzna” przyjmuje (nieważnie, por. kan. 1024 CIC) święcenia prezbiteratu. Wydaje się, że tu właśnie będzie miało miejsce usiłowanie w rozumieniu kan. 1328 CIC dokonania omawianego przestępstwa. Natomiast przy grupie trzeciej sprawców może dojść do wyczerpania przez ten czyn znamion nie tylko omawianego przestępstwa, ale również przestępstwa herezji z kan. 1364 CIC. Może dojść do realnego zbiegu przestępstw (kan. 1346 CIC), ale nie musi. Stąd wymierzenie kary jedynie w oparciu o omawiane przepisy, tj. art. 2 § 1 n. 2 *Norm* oraz kan. 1378 § 2 n. 1 CIC, nie wyczerpywałoby całej karygodności czynu sprawcy, a umieszczenie dodatkowej podstawy prawnej, czyli kan. 1364 CIC, mogłoby mieć znaczenie dla innych skutków prawnych popełnionego przestępstwa (związanych z herezją, jak np. kan. 194 § 1 n. 2, 316 § 1, 694 § 1 n. 1, 1047 § 2 n. 1 w zw. z 1041 n. 2, 1184 § 1 n. 1 CIC). Zatem w prawie karnym kanonicznym potrzebna by była multikwalifikacja czynu sprawcy, jaką przewidują ustawodawstwa świeckie (np. art. 11 kodeksu karnego polskiego z 1997 r.). Niestety, takiej możliwości CIC nie zna, znając jednak idealny zbieg przestępstw. Zob. niżej 2.3.2.2.3.

celebrowanej przez kapłana, dołącza się jako „koncelebrans” nie-kapłan. Drugi stan faktyczny polega na tym, że Mszę „koncelebrują” sami nie-kapłani.

Co do pierwszego stanu faktycznego nie ma wątpliwości, że taki „koncelebrans”, mimo że dochodzi do sprawowania prawdziwej Ofiary eucharystycznej, dopuszcza się omawianego przestępstwa⁵⁸. Ten stan faktyczny może się skomplikować, jeżeli kapłan podżega nie-kapłana do popełnienia tego przestępstwa⁵⁹. Następuje wówczas współsprawstwo w postaci podżegania i odpowiedzialność karna kapłana kształtuje się na podstawie kan. 1329 § 2 CIC⁶⁰.

Drugi przypadek dotyczy wspólnej „koncelebry” nie-kapłanów⁶¹. Wydawać by się mogło, że dochodzi tutaj do współsprawstwa tego przestępstwa przez „koncelebransów”. Współdziałal w przestępstwie bowiem jest wtedy, kiedy czyn zabroniony popełniany jest przez kilku sprawców jednocześnie (por. kan. 1329 CIC)⁶². Co więcej, „koncelebransi” dochodzą do pewnego porozumienia (por. *delinquendi consilio*, kan. 1329 § 1 CIC)⁶³.

Jednakże tak nie jest. Znamieniem obiektywnym bowiem współsprawstwa w rozumieniu kan. 1329 § 1 CIC jest takie działanie razem każdego ze współsprawców, że wszystkie ich czynności wykonawcze, uzupełniając się niejako, składają się na jedno przestęp-

⁵⁸ Por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 329; J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 104.

⁵⁹ Przykład: proboszcz nagle wyjeżdża, a jest diakon (lub świecki – alumn seminarium) na praktyce. Proboszcz nakłania diakona, którego nikt nie zna w miejscowości, aby „odprawił” Mszę św., ewentualnie by się dołączył do koncelebry, którą będzie sprawował wikary, gdyż zostały przyjęte dwie intencje, a proboszcz musi pilnie wyjechać.

⁶⁰ Kapłan, który by podżegał do popełnienia tego przestępstwa nie-duchownego, nie zaciągałby suspensy, przewidzianej dla duchownych, lecz jedynie interdykt, o którym stanowi kan. 1378 § 2 *in princ.* CIC. Taka jest bowiem kara *delicto adnexa*, o której mowa w kan. 1329 § 2 CIC. Wobec takiego kapłana-podżegacza można ewentualnie zastosować karę *ferendae sententiae* z kan. 1378 § 3 CIC.

⁶¹ Przykład: trzech kleryków seminarium (diakonów lub świeckich) jest na wakacjach i w jakiejś miejscowości postanawiają „odprawić” Mszę św.

⁶² Zob. V. DE PAOLIS [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 175; J. KRUKOWSKI [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 151.

⁶³ Tak np. A. Calabrese i A. Borrás w przypadku przestępstwa z kan. 1382 CIC (za: D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 335 z przyp. 9), a nadto – również na tle kan. 1382 CIC – J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 113-114.

stwo⁶⁴. Tymczasem przy koncelebrze jest tak, że każdy z kapłanów składa Ofiarę eucharystyczną i nie potrzebuje do jej ważnego złożenia koncelebransów⁶⁵. Jeżeli sprawcy opisywanego przestępstwa mają tego świadomość, to popełniają każdy własne przestępstwo pojedyncze⁶⁶. Byłoby to zatem swoiste tzw. współsprawstwo koincydentalne⁶⁷ z ewentualnym podżeganiem do cudzej „koncelebrzy”.

Podstawą wymierzenia czy zaciągnięcia kary przez takich „koncelebransów” byłby zatem przepis art. 2 § 1 n. 2 *Norm* i kan. 1378 § 2 n. 1 CIC, natomiast nie przepis kan. 1329 § 2 CIC, który dotyczy współsprawców we właściwym tego słowa znaczeniu. Takimi współsprawcami nie są zaś „koncelebransi”, dopuszczający się opisywanego typu czynu zabronionego.

Za taką interpretacją przemawia też funkcja przepisu kan. 1329 CIC. Służy on budowaniu specyficznych typów czynów zabronionych w przypadku współsprawstwa, kiedy współdziałający w popełnieniu przestępstwa nie są wymienieni w ustawie karnej czy nakazie karnym (*qui in lege vel praecepto non nominantur – verba legis* kan. 1329 § 1

⁶⁴ Zob. J. KRUKOWSKI [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 153.

⁶⁵ Każdy bowiem konsekruje *in persona Christi*; zob. S. THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, III, q. 82, art. 2, ad 2 (wg wydania Marietti: Taurini 1956, s. 508; przekład polski S. PIOTROWICZA; ŚW. TOMASZ Z AKWINU, *Suma teologiczna*, t. 28: *Eucharystia* [3, q. 73-83], London 1974, s. 190). Por. też M. PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 48.

⁶⁶ Stąd w literaturze włoskiej odróżnia się *complice* i *coautore*. *Complice* (wspólnik, współsprawca) podziela również zamiar sprawcy głównego popełnienia przestępstwa, jakkolwiek nie dokonuje właściwie czynności przestępczej, a jedynie dopuszcza się takiej czynności, która popiera czy ułatwia popełnienie przestępstwa. Natomiast *coautore* (sprawca) popełnia ten sam czyn, co sprawca główny (choć przestępstwo mogłoby być popełnione przez samego tylko sprawcę głównego) i dzieli z nim wszystkie znamiona przestępstwa. Właśnie *coautori* byłiby „koncelebransi”, podobnie jak biskupi współkonsekrujący z kan. 1382 CIC. Por. V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 175-176, 335-336.

Gdyby nie przyjąć prezentowanego w tekście poglądu, byłby problem z karą dla „koncelebransów”, czyli współsprawców przestępstwa. Karze bowiem *latae sententiae* mogłoby bowiem oni podlegać jako współsprawcy jedynie wtedy, jeżeli bez ich udziału przestępstwo nie byłoby dokonane (por. kan. 1329 § 2 CIC). Tak zaś w przypadku usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej nie jest. Pozostawałaby zatem jedynie kara *ferendae sententiae* (kan. 1329 § 2 CIC *in fine*).

⁶⁷ Np. w doktrynie prawa karnego świeckiego przedstawia się kazus, kiedy to we wsi rozbija się tir z towarami i cała wieś idzie rozgraścić przewożony ładunek.

i 2 CIC). Tymczasem „koncelebransi” są wymienieni w art. 2 § 1 n. 2 *Norm* i kan. 1378 § 2 n. 1 CIC⁶⁸. Stąd nie ma potrzeby stosować kan. 1329 CIC.

2.2.2.1.2. Czynność wykonawcza

Usiłuje odprawić Mszę św. ten, kto wykonuje wszystkie czynności liturgii mszalnej albo niektóre z nich tak, że wiernym się wydaje, że rzeczywiście jest sprawowana Eucharystia. Wystarczy stworzyć zewnętrzne pozory Mszy św.⁶⁹ Ważne jest, że sprawca chce wprowadzić wiernych w błąd⁷⁰. Nie jest istotne, czy mu się to uda. W końcu jest to usiłowanie (*attemptatio*).

W literaturze kanonistycznej nie ma jednak zgody co do chwili dokonania omawianego typu czynu zabronionego. Reprezentowane są dwa poglądy.

Pierwszy, opierając się na konsekracji jako istocie Ofiary eucharystycznej, wymaga do dokonania odmówienia Modlitwy Eucharystycznej, czyli pozornej konsekracji⁷¹.

⁶⁸ Nie dotyczy to z kolei współkonsekratorów z kan. 1382 CIC, gdyż tylko główny konsekrator konsekruje biskupa. Stąd współkonsekratorzy nie są wymienieni w ustawie karnej, czyli w kan. 1382 CIC, który odnosi się jedynie do *biskupa, który konsekruje* (czyli głównego konsekratora). Takimi zaś nie są współkonsekratorzy. Na tym polega różnica z koncelebrantami – oni konsekrują postaci tak samo, jak główny celebrans.

⁶⁹ Jest to „czyste uzewnętrznienie rytu liturgicznego, dokonane przez tego, kto nie jest do tego zdolny” (*una mere esteriorizzazione del rito liturgico fatta da chi non è capace*); por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 329.

⁷⁰ Powinien być przynajmniej jeden wierny przy takim usiłowaniu (por. kan. 906 CIC). Stąd nie ma przestępstwa nawet wtedy, kiedy jakiś diakon przy próbie transmisji telewizyjnej Mszy św. udaje odprawianie Mszy św., zastępując celebransa, nawet gdyby taką próbę potraktował ów „sprawca” poważnie. Taki czyn należy bowiem ocenić tak samo, jak usiłowanie przez nie-kapłana bez obecności jakiegokolwiek innej osoby (oszukiwanie samego siebie), co jest niekaralne w omawianym typie czynu zabronionego. Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/4, nb. 4.

⁷¹ Tak np. dawniej Coronata (za: F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 500, przyp. 10; J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 104, przyp. 26), a obecnie D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 329, wymagając “odprawienia” nie wszystkich rytów Mszy św., ale przynajmniej jej części najistotniejszej, która stanowi o Ofierze eucharystycznej, czyli od Prefacji do Ojczy nasz. Wydaje się, że do poglądu przychyliła się także TH. J. GREEN [w:] *New Commentary...*, s. 1586, tezy do kan. 1378 § 2 i 3. Podobnie K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/4, nb. 4, 6, twierdząc, że do wyczerpania znamion tego typu czynu zabronionego trzeba wymo-

Drugi natomiast podkreśla, że chodzi nie o symulowanie Eucharystii (jej postaci), lecz usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej. Zatem przestępstwo powinno dokonywać się nie dopiero z chwilą pozornej konsekracji (jak w pierwszym poglądzie), lecz już w momencie rozpoczęcia odprawiania Mszy św., bez względu na to, czy Msza ta zostanie zakończona czy też nie, czy dojdzie do momentu odmawiania modlitwy konsekracyjnej czy też nie⁷².

Pogląd drugi wydaje się być słuszny. Po pierwsze, z wykładni językowej wynika, że Najświętszą Eucharystię należy rozumieć – w świetle kan. 897 CIC – jako Mszę św., a nie tylko Komunię św. (por. kan. 910 CIC)⁷³. Poza tym wyraźne są *verba legis* art. 2 § 1 n. 2 *Norm* (i kan. 1378 § 2 n. 1 CIC): *liturgica eucharistici Sacrificii actio*, czyli jakakolwiek czynność z Ofiary eucharystycznej, a nie wszystkie⁷⁴ czy też najistotniejsze („konsekracja” postaci) czynności. Poza tym samo pojęcie *Sacrificium eucharisticum* oznaczać może również początek Mszy św. (np. w kan. 930 § 1 i 2 oraz kan. 1331 § 1 n. 1 CIC). Po drugie, z wykładni celowościowej trzeba dojść do wniosku, że dobrem prawnie chronionym w tym typie czynu zabronionego są nie postaci Najświętszej Eucharystii (jak w kan. 1367 CIC i art. 2 § 1 n. 1 *Norm*), lecz jej sprawowanie, a pośrednio urząd kościelny (por. kan. 145 CIC)⁷⁵. Po trzecie w końcu, nie jest jasne w teologii, kiedy do-

wienia słów Modlitwy Eucharystycznej, a przynajmniej słów konsekracji; natomiast gdyby sprawca przerwał czynność przed słowami konsekracji, to dopuściłby się niekaralnego usiłowania (zob. kan. 1328 § 1 CIC). Do przestępstwa chybionego zaś doszłoby, gdyby żadna z obecnych na „celebracji” osób nie uznała jej za Mszę św.

⁷² Zob. np. dawniej F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 500, a obecnie J. SYRYCZYK, *Kanoniczne...*, s. 104.

⁷³ Zob. M. PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia...*, s. 13.

⁷⁴ Z tym zgadza się nawet zwolennik przeciwnego poglądu; zob. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 329.

⁷⁵ Por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 323, 328. Dlatego pogląd przeciwny (Coronata), tj. że przestępstwo dokonuje się dopiero z chwilą pozornej konsekracji, sformułowany pod rządem kan. 2322 n. 1 CIC z 1917 r., mogłoby mieć jakieś uzasadnienie jedynie w starym stanie prawnym. Wtedy bowiem omawiany typ czynu zabronionego był umieszczony wśród przestępstw przeciwko religii (*delicta contra religionem*). Za przedmiot ochrony miał zatem także realną obecność Chrystusa Pana pod postaciami. Stąd można było ewentualnie domagać się czynności pozornej „konsekracji”, gdyż jej nie było i następowało bałwochwalstwo przez wprowadzony w błąd lud Boży. Jednak obecnie, z chwilą zmiany stanu prawnego w 1983 r., omawiany typ przesunięto do przestępstw chroniących wykonywanie urzędu kościelnego,

konuje się konsekracja postaci. Tak naprawdę działanie konsekracyjne ma cała Modlitwa Eucharystyczna. Stąd przyznawanie słowom ustanowienia „mocy konsekracyjnej” jest pozbawione uzasadnienia teologicznego⁷⁶.

Pomimo tej argumentacji trzeba w oparciu o treść kan. 18 CIC (ściśła wykładnia ustaw karnych), wobec istniejących w doktrynie wątpliwości pod rządem kan. 1378 § 2 n. 1 CIC – wszelkie te wątpliwości rozstrzygać na korzyść sprawcy (*in dubio pro reo*)⁷⁷. Stąd wniosek w obecnym stanie prawnym, że sprawca popełnia przestępstwo dopiero po „sprawowaniu” czynności Modlitwy Eucharystycznej. Była szansa rozwiania tych problemów interpretacyjnych przez ustawodawcę w związku z wydawaniem *Norm* (por. kan. 16 § 2 CIC). Szansy tej jednak ustawodawca nie wykorzystał.

2.2.2.1.3. Znamię subiektywne

Każde *attentatio* możliwe jest tylko z zamiarem bezpośrednim (*dolus*, kan. 1321 § 1 część pierwsza CIC). Stąd przestępstwo to jest przestępstwem umyślnym.

Zamiar ów powinien obejmować: 1. czynność wykonawczą (tj. wypowiedzenie przynajmniej słów konsekracji); 2. świadomość nieposiadania ważnych święceń w stopniu prezbiteratu; 3. wolę sprawcy, by

w tym wykonywanie święceń. Stąd nie ma żadnej racji bytu, aby z ochroną władzy święceń przy sprawowaniu Najświętszej Eucharystii „czekać” aż do momentu pozornej konsekracji. Nie taki jest bowiem cel ustawy karnej z kan. 1378 § 2 n. 1 CIC oraz art. 2 § 1 n. 2 *Norm*. (Natomiast inaczej co do *ratio legis* K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/9, nb. 13, twierdząc, że chodzi także o ochronę Eucharystii; z kolei W. REES [w:] *Handbuch...*, s. 1144 – wskazuje, że omawiany przepis chroni sakramenty święceń i Eucharystii, a nadto wspólnotę wierzących).

⁷⁶ Zob. M. KUNZLER, *Liturgia Kościoła*, przekł. L. Balter, Poznań 1999, s. 370.

⁷⁷ Szczególnie ważne i żywe w tej tradycji są *Regulae Juris*. I tak reguła 11 stanowi: *Quum sunt partium iura obscura, reo favendum est potius quam actori* (Kiedy prawa stron są niejasne, należy sprzyjać raczej oskarżonemu niż oskarżycielowi). Natomiast zgodnie z regułą 30: *In obscuris minimum est sequendum* (W [sprawach] niejasnych należy podążać za tym, co mniejsze), zaś reguła 49 brzmi: *In poenis benignior est interpretatio facienda* (W sprawach karnych należy się kierować łagodniejszą interpretacją). Brzmienie reguł i ich tłumaczenie wraz ze źródłami w tradycji kanonistycznej za: A. DEBIŃSKI, *Kościół i prawo rzymskie*, Lublin 2007, s. 164, 166, 168. Por. też M. MYRCHA, *Prawo karne. Komentarz do Piątej Księgi Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II: *Kara. Część I. Przepisy ogólne*, Warszawa 1960, s. 191, cytując zasadę: *contra legislatorem dubie loquentem facienda est stricta interpretatio*; J. LLOBELL, *I delitti...*, s. 240-241 (zasada *favor rei*).

jego zachowanie przez obecnych zostało zrozumiane jako celebrowanie Eucharystii⁷⁸.

Ad 1. Nieważne są pobudki, dla których sprawca dopuszcza się czynu. Świadczą o tym zamiarze sprawcy: ubranie szat liturgicznych, zapowiedź Mszy św., wyjście do ołtarza, wykonanie jakichś innych czynności przygotowawczych do Mszy św.⁷⁹

Ad 2. Stąd jeżeli Mszę św. „sprawuje” kapłan nieważnie wyświęcony, co prawda dopuszcza się czynu zabronionego, ale brak zamiaru powoduje, że nie popełnia przestępstwa. Nie ma bowiem świadomości nieważności swoich święceń⁸⁰.

W końcu nie popełniają przestępstwa aktorzy grający Mszę św. czy diakoni ćwiczący „suche Msze”, kiedy wszyscy o tym wiedzą, że jest to tylko pozór⁸¹. Brak bowiem tego istotnego zamiaru wprowadzenia wiernych w błąd co do rzeczywistości Najświętszej Ofiary.

2.2.2.2. Kara i inne skutki

Kara przewidziana za to przestępstwo jest *latae sententiae* zgodnie z kan. 1379 § 2 CIC *in princ.* Jeżeli chodzi o świeckich – interdykt, gdy o duchownych – także suspensa⁸². Natomiast zgodnie z § 3 kan. 1379 CIC do tej kary *latae sententiae* może być dołączona kara *ferendae sententiae*, odpowiednia do ciężkości przestępstwa, nie wyłączająca ekskomuniki.

Inne skutki popełnienia przestępstwa to nieprawidłowość do przyjęcia lub wykonywania święceń (por. kan. 1041 n. 6 oraz kan. 1044

⁷⁸ Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/5-6, nb. 7.

⁷⁹ Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 103-104; F. LEMPA [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 249; T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. IV: *Dobra doczesne Kościoła. Sankcje w Kościele. Procesy*, Olsztyn 1990, s. 138; F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne...*, s. 500.

⁸⁰ Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/5, nb. 7.

⁸¹ Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 104; Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/6, nb. 7.

⁸² Jak bowiem słusznie zauważono, *vel* w kan. 1378 § 2 n. 1 CIC wprowadza alternatywę zwykłą, a nie rozłączną (tę bowiem oddaje się przez *aut*). Dlatego duchowny może być ukarany dwoma karami – i interdyktem (kan. 1332 CIC), i suspensą (kan. 1333 CIC). Zatem duchowny, w przeciwieństwie do świeckiego, nie może przyjmować sakramentów, a to ze względu na postanowienie kan. 1334 § 2 część druga w zw. z kan. 1331 § 1 CIC. Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1378/7, nb. 9.

§ 1 n. 3 CIC), od której może dyspensować ordynariusz (kan. 1047 § 4 CIC)⁸³.

2.2.3. Symulowanie

2.2.3.1. Znamiona

2.2.3.1.1. Sprawca czynu

Może nim być każdy prezbiter lub biskup, będący katolikiem (por. kan. 11 CIC⁸⁴), podejmujący czynności zewnętrzne, pozorujące sprawowanie Ofiary eucharystycznej.

Wydaje się bowiem, że nie może być sprawcą tej formy przestępstwa z art. 2 § 1 n. 2 *Norm* każdy⁸⁵. Doszłoby bowiem do zbiegu pozorowego przepisów – na gruncie CIC kan. 1378 § 2 n. 1 z kan. 1379. Osoba na przykład świecka, popełniająca przestępstwo z kan. 1378 § 2 n. 1 CIC (usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej), jednocześnie popełniałaby przestępstwo symulacji z kan. 1379 CIC. To zaś podważałoby racjonalność ustawodawcy kościelnego. Dlatego w kan. 1379 wyłączono przypadki opisane w typach czynów zabronionych w kan. 1378 CIC. Nie uczyniono natomiast tego w art. 2 § 1 n. 2 *Norm*.

W konsekwencji oznacza to, że sytuacja symulacji Ofiary eucharystycznej dotyczy tylko kapłanów. O ile bowiem usiłować sprawować liturgiczną czynność Ofiary eucharystycznej mogą wszyscy (przestępstwo powszechne), o tyle symulować Ofiarę eucharystyczną mogą tylko kapłani (przestępstwo indywidualne)⁸⁶. Jakkolwiek wydaje się, że możliwe jest podżeganie do tego przestępstwa przez świeckiego lub duchownego (kan. 1329 § 1 CIC)⁸⁷.

⁸³ Zob. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 104-105; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 330.

⁸⁴ Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1379/2, nb. 5.

⁸⁵ Tak K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1379/1, nb. 7. Na gruncie kan. 1379 CIC podobnie D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 333, twierdząc, że sprawcą tego przestępstwa może być tylko jego „szafarz”, a w żadnym razie nie chodzi o przyjmującego sakrament. Chodzi zatem o symulację w sensie ścisłym (*la simulazione in senso proprio*), popełnianą przez ważnego szafarza.

⁸⁶ Tak też D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 109.

⁸⁷ Przykład: we wspólnocie protestanckiej jest organizowane spotkanie ekumeniczne, gdzie ma nastąpić wspólne celebrowanie z proboszczem parafii katolickiej Mszy

2.2.3.1.2. Czynność wykonawcza i jej przedmiot

Kapłan wtedy symuluje Ofiarę eucharystyczną, kiedy zachowując pozory zewnętrzne (materie, formę Mszy św.), tak naprawdę nie ma intencji, by Eucharystię sprawować⁸⁸. Symulacja polega przede wszystkim na umyślnym wykonaniu czynności, ale bez wewnętrznej, korespondującej z tą czynnością, intencji⁸⁹.

Jest to ważne *novum Norm*. Do tej pory bowiem zdania w doktrynie były podzielone co do popełnienia przestępstwa przez kapłana, który „sprawował Mszę św.” bez intencji ważnego jej sprawowania. Uważano bowiem⁹⁰, że nie zachodzi przestępstwo z kan. 1378 § 2 n. 1 ani z kan. 1379 CIC. Przepisy prawa karnego zaś należy interpretować zawężająco (kan. 18 CIC). Kapłan taki zatem popełniał grzech ciężki, ale nie przestępstwo.

św. Proboszcz nie chce pójść na to spotkanie, bo przecież dopuściłby się przestępstwa z art. 2 § 1 n. 3 *Norm*, czego ma świadomość. Z drugiej strony „politycznie” wypada mu pójść. Rada parafialna zatem naciska na niego (np. finansowo) i namawia, aby poszedł, bo przecież może zrobić tak, że nie będzie miał intencji sprawowania Mszy św. i wówczas nie popełni przestępstwa, którego tak się boi. Ewentualnie można rozważyć przy okazji omawianego typu czynu zabronionego z art. 2 § 1 n. 2 *Norm* zbieg przestępstw z czynem opisanym w art. 2 § 1 n. 3 *Norm*; zob. niżej 2.3.2.2.3.

⁸⁸ Zob. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 332: chodzi o rozmyślny brak wymaganej z prawa Bożego intencji szczególnej przy wszystkich sakramentach „czynienia tego, co czyni Kościół”, a którego to braku nie można później sanować.

⁸⁹ Por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 332. Co do samego pojęcia *simulatio* zob.: B. GLINKOWSKI, *Symulacja całkowita zgody małżeńskiej w orzecznictwie Roty Rzymskiej (1965-1995)*, Poznań 2004, s. 11-20; G. LESZCZYŃSKI, *Exclusio boni fidei jako symulacja zgody małżeńskiej (kan. 1101§ 2 KPK)*, Łódź 2004, s. 46-48. W literaturze postawiono pytanie, jak ocenić czyn kapłana, który tak zmienia teksty liturgiczne Mszy św., że Msza św. jest nieważna, ale jej uczestnicy zostali oszukani; por. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1379/3, nb. 7. Wydaje się, że do takiej sytuacji mogłoby dojść jedynie przy zmianie słów konsekracji: *Oto Ciało moje, Oto Krew moja*. Nie jest to jednak wtedy symulacja *sensu stricto*, a zatem nie podpadałby ów czyn pod art. 2 § 1 n. 2 *Norm*. Nie można by też tego sprawcy pociągnąć do odpowiedzialności karnej z kan. 1378 § 2 n. 1 CIC, gdyż przestępstwo to popełnia jedynie świecki (*qui ad ordinem sacerdotalem non promotus*). Jedynie można by rozważyć, czy sprawca nie dopuścił się przestępstwa herezji z kan. 1364 CIC. W każdym razie powinien zareagować w postępowaniu dyscyplinarnym jego ordynariusz. Jest to pewna luka w ustawodawstwie karnym Kościoła, której nie usunięto przy okazji wydawania *Norm*.

⁹⁰ Zob. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 104 z przyp. 30, gdzie powołuje pogląd A. Calabrese.

Obecnie należy odnotować zmianę stanu prawnego w tym zakresie. Należy zaprezentować pogląd, że sytuacja ta objęta jest zakresem hipotezy normy opisanej słowem *simulatio* w art. 2 § 1 n. 2 *Norm*.

Przedmiotem czynności wykonawczej jest tylko Ofiara eucharystyczna, a nie inne sakramenty, o których mowa w kan. 1379 CIC (chrzest, bierzmowanie, święcenia, namaszczenie chorych, małżeństwo)⁹¹, ani też Komunia św.⁹² Stąd czyn będzie dokonany dopiero z chwilą odmówienia Modlitwy Eucharystycznej, gdyż ta jest konieczna, by sprawić pozór ważnej Mszy św.⁹³

2.2.3.1.3. Znamię podmiotowe

Symulować (pozorować) można tylko z zamiarem bezpośrednim. Stąd przestępstwo opisane jest przestępstwem umyślnym i nie można dopełnić go na przykład przez roztargnienie, pomijając w sposób nieodwracalny istotne elementy Mszy św.⁹⁴.

2.2.3.2. Kara

Kara jest obligatoryjna, ale nieokreślona (*iusta poena*, stąd zastosowanie ma kan. 1349 CIC). Szkoda, że ustawodawca nie skorzystał z okazji i nie określił tej kary w *Normach* w przypadku symulacji sprawowania czynności Ofiary eucharystycznej.

⁹¹ Por. B. E. FERME, *Graviora delicta...*, s. 375; na gruncie zaś kan. 1379 CIC: F. LEMPA [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 251; J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 107; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 332-333; K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1379/1, 3, nb. 2, 7; L. CHIAPPETTA, *Il Codice...*, s. 672, nb. 5002.

⁹² Chodzi o rozdawanie nie konsekrowanych komunikantów. Por. J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 108, słusznie stwierdzając, że jest to przestępstwo z kan. 1379 CIC.

⁹³ Zob. K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1379/2, nb. 3. Tym też m.in. różniłby się typ czynu zabronionego usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej, opisany w kan. 1378 § 2 n. 1 CIC oraz art. 2 § 1 n. 2 *Norm*, od symulacji tejże, opisanej tylko w art. 2 § 1 n. 2 *Norm* z karą przewidzianą w kan. 1379 CIC.

⁹⁴ Por. TH. J. GREEN [w:] *New Commentary...*, s. 1587, tezy do kan. 1379; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 333; K. LÜDICKE [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 1379/2, nb. 4 (sprawca wie, że sprawuje nieważną Eucharystię, i tego chce, świadomie wprowadzając wspólnotę w błąd odnośnie do jej ważności); F. LEMPA [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 251.

Co więcej, dziwi, że ustawodawca nie określa innych skutków, związanych z popełnieniem przestępstwa (np. popadnięcia w nieprawidłowość do wykonywania święceń), jak to miało miejsce w przypadku popełnienia przestępstwa usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej (por. kan. 1044 § 1 n. 3 CIC).

De lege ferenda należy postulować zmianę stanu prawnego w tym zakresie. Nie wiadomo bowiem, dlaczego przestępstwo symulowania jest traktowane łagodniej niż przestępstwo usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej. Wydaje się, że skoro kapłan dopuszcza się symulowania, to wykracza bardzo poważnie przeciwko świętości Najświętszej Eucharystii i dobru dusz (por. kan. 1752 CIC), a to przede wszystkim jest chronione w nowym ustawodawstwie z 2001 r. Ustawodawca jest zatem niekonsekwentny w chronieniu tego samego dobra prawnego.

3. Zakazane koncelebrowanie Ofiary eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych, którzy nie mają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich (art. 2 § 1 n. 3)

2.3.1. Źródła

Źródłami przestępstwa opisanego w art. 2 § 1 n. 3 *Norm*, tj. zakazanego koncelebrowania Ofiary eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych, którzy nie mają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich⁹⁵ (tzw. *intercelebratio*⁹⁶), są: kan. 908 CIC oraz kan. 702 (jeżeli chodzi o podstawy prawne zakazu), a także kan. 1365 CIC i kan. 1440 CCEO (jeżeli chodzi o przestępstwo w kodeksach)⁹⁷. Znowu – podobnie jak przy przestępstwach wcześ-

⁹⁵ *Normy* powinny raczej używać sformułowania *święcenia prezbiteratu* czy *biskupie*. Nie ma bowiem sakramentu kapłaństwa; jest tylko sakrament święceń (por. kan. 1008 nast. CIC). Tak też konsekwentnie Z. JANCZEWSKI, *Ustanawianie szafarzy...*, s. 191-213. CIC też jedynie w jednym miejscu, tj. w kan. 279 § 2, używa zwrotu *ordinatio sacerdotalis*. Chodzi o pewien skrót myślowy (wyłączenie diakonów, którzy nie są kapłanami).

⁹⁶ Zob. ALTHAUS [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 908/2, nb. 2 (*Interzelebration*).

⁹⁷ Aczkolwiek przestępstwo to jest nazywane nowym w literaturze; B. E. FERME, *Graviora delicta...*, s. 375.

niej omówionych – źródła te są wymienione w *Liście* w przypisie, a w *Normach* – w samym tekście art. 2 § 1 n. 3.

2.3.2. Znamiona

2.3.2.1. Sprawca czynu

Przestępstwo to jest przestępstwem indywidualnym. Mogą je popełnić jedynie kapłani Kościoła katolickiego (prezbiterzy, biskupi, kan. 11 CIC), zatem – nie wszyscy wierni. Wskazuje na to *verbum legis: concelebratio*. Zawsze w CIC odnosi się ono (podobnie jak *concelebrare*) do ważnego sprawowania Najświętszej Eucharystii (por. kan. 902, a także kan. 905 § 1, 908, 945 § 1, 951 § 2)⁹⁸. O ile więc przestępstwo z kan. 1365 CIC jest przestępstwem powszechnym⁹⁹, o tyle przestępstwo z art. 2 § 1 n. 3 *Norm* jest przestępstwem indywidualnym.

2.3.2.2. Czynność wykonawcza

2.3.2.2.1. Koncelebrowanie

Znamię czasownikowe przestępstwa z art. 2 § 1 n. 3 *Norm* to koncelebrowanie Ofiary eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych, którzy nie mają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich. Trzeba pamiętać, że kapłan katolicki może konsekrować materie zawsze, także poza ważną Ofiarą eucharystyczną (por. kan. 927 CIC). Stąd nawet gdyby był tylko koncelebransem, a głównym „celebransem” był na przykład szafarz ewangelicki, nie mający sukcesji apostołskiej, to i tak następuje konsekracja materii, właśnie dzięki uczestnictwu w tym obrzędzie kapłana katolickiego. Nastąpi też wyczerpanie znamiona czasownikowego przestępstwa, tj. koncelebrowanie. To bowiem jest możliwe tylko wtedy, kiedy nastąpi konsekracja postaci.

W tym miejscu trzeba wskazać na relację między przepisami art. 2 § 1 n. 3 *Norm* i kan. 908 CIC. Koncelebrowanie, o którym mowa, jest zakazane w kan. 908 CIC. Stanowi on, że katolickim kapłanom jest

⁹⁸ Por. indeks *online* na stronie: <http://www.codex-iuris-canonici.de/indexlat.htm>
Ponadto zob. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IRIS CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici fontium annotatione et indice analytico-alphabetico auctus*, Libreria Editrice Vaticana 1989, s. 551.

⁹⁹ Zob. F. LEMPA [w:] W. WÓJCIK, J. KRUKOWSKI, F. LEMPA, *Komentarz...*, s. 226.

zabronione koncelebranie Eucharystii z kapłanami lub szafarzami kościołów lub wspólnot kościelnych nie mających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim¹⁰⁰. Natomiast art. 2 § 1 n. 3 *Norm* zawęża zakres okoliczności modalnych znamienia czasownikowego; nie każda bowiem koncelebra zakazana w kan. 908 CIC stanowi przestępstwo zarezerwowane Kongregacji¹⁰¹. Przestępstwo zarezerwowane Kongregacji popełnia bowiem jedynie ten kapłan katolicki, który koncelebruje z szafarzami wspólnot kościelnych, którzy nie mają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich (*una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successione apostolicam non habent nec agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem*).

2.3.2.2.2. Okoliczności modalne

I. *Koncelebra z szafarzem, a nie z kapłanem*. Z całą pewnością zatem nie popełnia przestępstwa zarezerwowanego Kongregacji ów kapłan katolicki, który koncelebruje z kapłanem prawosławnym lub na przykład z kapłanem z innego Kościoła schizmatycznego (np. Kościoła polsko-katolickiego)¹⁰². Chodzi bowiem o koncelebranie z szafarzem (*minister*) z jakiegokolwiek wspólnoty kościelnej¹⁰³, a nie z kapła-

¹⁰⁰ Nie podlegało to nigdy wątpliwości także pod rządem tylko kan. 1365 CIC, jeszcze przed wejściem w życie *Norm* z 2001 r. Przepis kan. 844 CIC wszakże – mimo stanowienia ogólnej zasady – nie zawiera wyraźnych zakazów. Zob. TH. J. GREEN [w:] *New Commentary...*, s. 1577, tezy do kan. 1365; D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 302.

¹⁰¹ Zob. V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 302; B. E. FERME, *Graviora delicta...*, s. 376.

¹⁰² Por. V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 303; P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 250. Uzasadnienie teologiczne: BENEDYKT XVI, Posynodalna Adhortacja Apostołska o Eucharystii, źródle i szczyt życia i misji Kościoła, *Sacramentum caritatis*, 22 lutego 2007 r., n. 15.

¹⁰³ Na tym tle trzeba odróżnić Kościół od wspólnoty kościelnej. Zob. KONGREGACJA NAUKI WIARY, Deklaracja o jedności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła, *Dominus Iesus*, 6 sierpnia 200 r., AAS 92 (2000), 742-765, n. 17,2: *Natomiast Wspólnoty kościelne, które nie zachowały prawomocnego biskupstwa oraz właściwej i integralnej rzeczywistości eucharystycznego misterium, nie są Kościołami w ścisłym sensie; jednak ochrzczeni w tych wspólnotach są przez chrzest wszczępieni w Chrystusa i dlatego są w pewnej wspólnotcie, choć niedoskonalej, z Kościołem* (przekład za: W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1995-2000, Tarnów 2002, s. 88). Podobnie: CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, *Responsa ad quaestiones de aliquibus sententiis ad doctrinam de Ecclesia pertinentibus*, 29 czerwca 2007 r., AAS 99 (2007), 604-608 (przekład: KONGREGACJA NAUKI WIARY, *Odpowiedzi na pytania do-*

nem (*sacerdos*) niekatolickim, o czym z kolei stanowi kan. 908 CIC. Koncelebrowanie z takim kapłanem jest co prawda zakazane i powinno zostać ukarane przez właściwego ordynariusza w trybie kan. 1365 CIC, ale nie jest zarezerwowane Kongregacji z mocy art. 2 § 1 n. 3 *Norm*.

II. *Sukcesja apostołska szafarza*. Komentowany przepis art. 2 § 1 n. 3 *Norm* (cytowany też w *Liście*) stanowi: *vetita eucharistici Sacrificii concelebratio una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent nec agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem*. Wydawać by się zatem mogło, że znaczącym znamieniem modalnym dla popełnienia omawianego typu czynu zabronionego byłoby posiadanie lub nie sukcesji apostołskiej. Do popełnienia bowiem przestępstwa zarezerwowanego Kongregacji dojdzie bowiem tylko wtedy, kiedy szafarz wspólnoty kościelnej, z którym doszło do zakazanej koncelebry, nie ma sukcesji apostołskiej. Charakterystyczne przy tym jest to, że ustawodawca stanął na stanowisku, że sukcesja apostołska jest związana z osobą, a nie ze wspólnotą jako taką¹⁰⁴. *Verba legis* są wszak wyraźne: (...) *cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent*. Zaimek względny *qui* (którzy) odnosi się bowiem do słowa *ministris* (szafarzy), a nie do wyrażenia *communitatum ecclesialium* (wspólnot kościelnych). Gdyby ustawodawca chciał odnieść sukcesję apostołską do wspólnot kościelnych, użyłby zaimka *quae*.

Tymczasem pojęcie sukcesji apostołskiej nie jest tak oczywiste. Prócz rozumienia indywidualnego sukcesji apostołskiej (sukcesję ma biskup) możliwe jest także pojęcie kolektywne (wspólnota kościelna). Nadto możliwe jest rozumienie sukcesji materialne (przez święcenia)

tyczące niektórych aspektów nauki o Kościele, Biuletyn Ekumeniczny 36 [2007] nr 3-4, s. 5-11). Odnośnie do Kościołów wschodnich zob.: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o ekumenizmie, *Unitatis Redintegratio*, 21 listopada 1964 r., n. 15,3 (dalej w skrócie: UR); SEKRETARIAT DO SPRAW JEDNOŚCI CHRZEŚCIAN, Dyrektorium do wykonania uchwał Soboru Watykańskiego II w sprawie ekumenizmu. Część II: Ekumenizm w nauce wyższym, 25 marca 1993 r., AAS 85 (1993) 1039-1119 (przekład: *W służbie jedności. Symposium ekumeniczne w Akademii Teologii katolickiej [18 marca 1994]*, [Warszawa] 1994, s. 91-216), n. 122.

¹⁰⁴ Tego zaś nie dostrzegają tłumaczenia: D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 110-112; P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 249-250.

i formalne (jurysdykcyjne – przekazanie władzy Kościoła)¹⁰⁵. Wydaje się, że sukcesji apostołskiej nie powinno się pojmować ani czysto indywidualnie, ani czysto kolektywnie, ale personalistycznie: biskup w swoim Kościele. Jak bowiem można mówić o zachowywaniu sukcesji apostołskiej tam, gdzie nie ma prawdziwej Eucharystii? Przecież tam, gdzie nie ma prawdziwej Eucharystii, nie ma też Kościoła, a tylko wspólnota kościelna.

Pomijając te względy teologiczne, ustawodawca w *Normach* z 2001 r. przyjął rozumienie indywidualistyczne sukcesji apostołskiej¹⁰⁶. Stanowisko to, co prawda, jest uzasadnione teologicznie, ale wydaje się nie dość praktyczne. Łatwiej bowiem byłoby stwierdzić, czy w danym Kościele lub wspólnocie kościelnej zachowano sukcesję apostołską, niż badać każdego szafarza z osobna. Poza tym o wiele głębsze wydaje się pojęcie personalistyczne sukcesji.

Zatem posiadanie sukcesji apostołskiej wyklucza popełnienie przestępstwa zarezerwowanego Kongregacji, choć nie przestępstwa z kan. 1365 CIC. Może mieć to miejsce na przykład z szafarzami wspólnot ewangelickich ze Skandynawii, gdzie dba się o zachowanie sukcesji apostołskiej. Natomiast nie będzie miało miejsca w przypadku szafarza ze wspólnoty anglikańskiej, skoro przez święcenie kobiet sukcesja

¹⁰⁵ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele, *Lumen gentium*, 21 listopada 1964 r., n. 20 (dalej w skrócie: *LG*); tenże, Konstytucja apostołska o Objawieniu Bożym, *Dei verbum*, 18 listopada 1965 r., n. 8-9; tenże, **Dekret o działalności misyjnej Kościoła**, *Ad gentes*, 7 grudnia 1965 r., n. 3-5; *Katechizm Kościoła katolickiego*, n. 77, 94, 815, 833, 1087, 1209, 1399, 1576 (dalej w skrócie: *KKK*); J. MORAWA, *Sukcesja apostołska* [w:] *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. M. RUSECKI, Lublin 2002, s. 1141-1147.

¹⁰⁶ Zob. zwłaszcza *LG*, n. 20; *UR*, n. 15,3; *KKK*, n. 815, 1087, 1399, 1576; KONGREGACJA NAUKI WIARY, List do Biskupów Kościoła katolickiego o niektórych zagadnieniach dotyczących szafarza Eucharystii, *Sacerdotium ministeriale*, 6 sierpnia 1983 r., AAS 75 (1983) 1001-1009, rozdz. 4 (przekład za: *W trosce o pełnię wiary...*, s. 202-207); KONGREGACJA NAUKI WIARY, List do o. Edwarda Schillebeeckxa OP, *La Congrégation pour la Doctrine*, n. 1-3 (przekład za: *W trosce o pełnię wiary...*, s. 212-214); KONGREGACJA NAUKI WIARY, Informacja o książce o. Edwarda Schillebeeckxa OP „Pleidooi voor mensen in der Kerk”, *Il Professore Edward Schillebeeckx*, n. 1, 3, 5b (przekład za: *W trosce o pełnię wiary...*, s. 286-287). Odnośnie do art. 2 § 1 n. 3 *Norm*: inaczej jednak P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 250.

została tam przerwana i nie uznaje się już godności sakramentalnej święceń kapłańskich¹⁰⁷.

III. *Uznawanie godności sakramentalnej święceń kapłańskich.* To, że szafarz wspólnoty kościelnej, z którym doszło do zakazanej koncelebry, nie ma sukcesji apostołskiej, nie oznacza jeszcze, że sprawca czynu zabronionego stypizowanego w przepisie art. 2 § 1 n. 3 *Norm* pociągnięty zostanie do odpowiedzialności karnej przed Kongregacją Nauki Wiary. Komentowany przepis stanowi bowiem: *concelebratio una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent nec agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem.*

Wydaje się, że zasadnicze znaczenie dla interpretacji tego przepisu ma spójnik *nec*. Kapłan katolicki bowiem tylko wtedy popełnia przestępstwo zarezerwowane Kongregacji, kiedy koncelebra ta ma miejsce z szafarzem takiej wspólnoty kościelnej, który nie ma sukcesji apostołskiej **i nie** (także nie, również nie: *nec*¹⁰⁸) uznaje godności sakramentalnej święceń kapłańskich. Zatem spójnik *nec* ma znaczenie łączne: dołącza zdanie zaprzeczone¹⁰⁹.

To oznacza, że aby komentowane przestępstwo zostało popełnione, oba elementy modalne, tj. nieposiadanie sukcesji apostołskiej **i** nieuznawanie godności sakramentalnej święceń kapłańskich, muszą wystąpić **łącznie** jako kwalifikacja szafarza, a nie jego wspólnoty kościelnej. Zatem trzeba by badać przekonanie każdego z szafarzy danej wspólnoty odnośnie do uznawania godności sakramentalnej święceń kapłańskich, a także badać, czy ma on sukcesję apostołską. Zresztą potwierdza to wykładnia językowa (*qui* dotyczy szafarza, wprowadzając dla nich wymogi dotyczące nieposiadania sukcesji apostołskiej **i** – *nec* – nieuznawania godności sakramentalnej święceń kapłańskich) oraz kontekst zdania (sukcesję mają osoby, a nie wspólnota jako taka)¹¹⁰.

¹⁰⁷ W tym momencie widać, jak istotne jest rozumienie personalistyczne sukcesji apostołskiej, a zatem odniesienie do Kościoła.

¹⁰⁸ Tak J. SONDEL, *Słownik...*, s. 652, hasło: *nec*; A. JOUGAN, *Słownik...*, s. 442, hasło: *nec*.

¹⁰⁹ Por. Z. SAMOLEWICZ, *Składnia łacińska*, Kraków 2006, s. 213.

¹¹⁰ Przykład: szafarz anglikański uznaje godność sakramentalną święceń kapłańskich, ale nie ma sukcesji apostołskiej. Czy kapłan katolicki popełnia wtedy przestępstwo zarezerwowane Kongregacji? W świetle tego, co wywiedziono, wydaje się, że nie.

W rezultacie pociągnięcie kapłana katolickiego do odpowiedzialności prawnokarnej zależy od subiektywnego osądu szafarza ze wspólnoty niekatolickiej! Zależy od tego, czy uznaje on właśnie (a nie jego wspólnota, z której pochodzi) godność sakramentalną święceń kapłańskich czy też nie.

Rozwiązanie takie wydaje się być absurdalną subiektywizacją znamion przestępstwa, uniemożliwiającą w gruncie rzeczy pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności prawnokarnej. Co więcej, skoro jest to przestępstwo umyślne, sprawca będzie musiał objąć swoją wiedzą wszystkie te okoliczności modalne, o których mowa w komentowanym przepisie. To zaś oznacza, że prawie niemożliwym będzie udowodnienie, że wiedział, jaki jest osobisty pogląd szafarza, z którym koncelebrował, na temat godności sakramentalnej święceń kapłańskich. Może zaś okazać się to istotne przy koncelebrze z szafarzami ze wspólnot anglikańskich czy luterańskich ze Skandynawii.

Zdaje się, że nie taki był zamiar ustawodawcy. Fatalna redakcja przepisu spowodowała powyższe kłopoty z jego interpretacją. Tymczasem przepisy karne należy interpretować ściśle (kan. 18 CIC). Stąd, zdaje się, należałoby postulować *de lege ferenda* zmianę przepisu art. 2 § 1 n. 3 *Norm*. Można by to przeprowadzić na dwa sposoby.

Pierwszy sposób: *una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent aut quorum communitates ecclesiales non agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem*. Taka redakcja spowodowałaby: 1. pozbycie się kłopotliwego *nec*, zakładającego koniunkcję obu okoliczności modalnych; 2. obiektywizację okoliczności modalnej w postaci nieuznawania sakramentalnej godności święceń kapłańskich, przesuwając ocenę z opinii osobistej szafarza wspólnoty kościelnej niekatolickiej na samą wspólnotę, której jest członkiem.

Drugi sposób to zastąpienie zaimka względnego *qui* zaimkiem *quae*, co by oznaczało, że przyjmujemy pojęcie sukcesji apostołskiej odniesionej do wspólnoty jako takiej i pogląd tej wspólnoty (obiektywnej zatem) odnośnie do uznawania bądź nie sakramentalnej godności święceń kapłańskich.

2.3.2.2.3. Zbieg przestępstw

Przy okazji omawiania znamienia czynności wykonawczej należy rozważyć jeszcze możliwość zbiegu przestępstw. Może bowiem być

tak, że kapłan katolicki będzie koncelebrował z szafarzem ze wspólnoty kościelnej niekatolickiej, o którym mowa w art. 2 § 1 n. 3 *Norm*, symulując sprawowanie Ofiary eucharystycznej, o czym z kolei stanowi art. 2 § 1 n. 2 *Norm* i kan. 1379 CIC. Czy wówczas dojdzie do zbiegu przestępstw czy do zbiegu przepisów?

Problem jest o tyle trudny w prawie kanonicznym, że nie zna ono zbiegu realnego przepisów ustawy karnej. Zatem brak jest na gruncie prawa kanonicznego karnego tzw. multikwalifikacji czynu, tj. takiej sytuacji, że jednym czynem sprawca wyczerpuje znamiona kilku przestępstw i żeby oddać całą zawartość kryminalną czynu, trzeba by zbudować nowy typ, kwalifikując ten czyn z kilku przepisów ustawy karnej¹¹¹.

Wydaje się jednak, że w omawianym przypadku nie doszłoby do zbiegu przepisów, a raczej – do ewentualnego zbiegu realnego przestępstw. Ten zaś jest możliwy na gruncie prawa kanonicznego karnego (por. kan. 1346 CIC). Trzeba by jednak wykazać, że sprawca dopuścił się dwóch przestępstw. Tymczasem nie wydaje się to możliwe, skoro nie doszło do koncelebry, gdyż nastąpiła symulacja. Stąd nie doszło do popełnienia przestępstwa zarezerwowanego Kongregacji, o którym mowa w art. 2 § 1 n. 3 *Norm*, natomiast doszło do popełnienia przestępstwa z art. 2 § 1 n. 2 *Norm*. Nie ma to żadnego znaczenia dla kary, gdyż w każdym wypadku jest to sprawiedliwa kara obligatoryjna. Oczywiście, przy wymiarze kary należy wziąć pod uwagę ewentualne zgorzenie wynikłe z „koncelebry” z szafarzem ze wspólnoty kościelnej niekatolickiej (por. kan. 1344 n. 2 i 3 oraz kan. 1349 CIC).

2.3.2.3. Znamień podmiotowe

Koncelebrować można tylko z zamiarem bezpośrednim. Kapłan bowiem musi wzbudzić intencję konsekracji. Stąd przestępstwo opisane

¹¹¹ Przykład: sprawca nie tylko zgwałcił, ale zgwałcił małoletnią poniżej 15 roku życia. Oznacza to, że na gruncie polskiego prawa karnego, by oddać całą zawartość kryminalną jego czynu, trzeba zbudować nowy typ. Sędzia zatem stwierdzi, że sprawca dopuścił się czynu z art. 197 § 1 (zgwałcenie) w zw. z art. 200 § 1 (czynność seksualna z małoletnim poniżej 15 roku życia) w zw. z art. 11 § 2 (przepis pozwalający na realny zbieg przepisów ustawy karnej) kodeksu karnego polskiego z 1997 r. Artykuł 11 § 2 kodeksu karnego polskiego: *Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.*

jest przestępstwem umyślnym. Dlatego konieczne jest, aby sprawca objął swoim zamiarem także wszystkie okoliczności modalne.

2.3.3. Kara

Kara (*iusta poena*) jest obligatoryjna, *ferendae sententiae*, ale nieokreślona (stąd zastosowanie ma kan. 1349)¹¹². Przy wymierzaniu tej kary trzeba wziąć pod uwagę różne okoliczności modalne (miejsce i czas popełnienia czynu, ewentualny skandal, wzburzenie w Kościele itp.)¹¹³.

2.4. Konsekracja w celu świętokradczym jednej materii bez drugiej w celebracji eucharystycznej albo też dwóch materii poza celebracją eucharystyczną (art. 2 § 2)

2.4.1. Źródła

W przeciwieństwie do poprzednio omawianych typów przestępstw, opisanych w art. 2 § 1 n. 1-3 *Norm*, źródło tego przestępstwa z art. 2 § 2 *Norm*, tj. kan. 927 CIC¹¹⁴, jest wymienione tak w *Liście*, jak i w *Normach* w przypisie, a nie w samym tekście art. 2 § 2. Co więcej, nie ma źródła kary dla tego przestępstwa, gdyż jest to przestępstwo nowe w porządku kanonicznym¹¹⁵. Kara została przewidziana dopiero w zdaniu drugim art. 2 § 2 *Norm*. Przepis kan. 927 CIC nie jest bowiem przepisem karnym. Stąd zapewne redakcja tego przestępstwa w odrębnym paragrafie art. 2 *Norm*.

¹¹² Zob. J. SYRYCZYK, *Kanoniczne...*, s. 39.

¹¹³ Por. D. CITO [w:] V. DE PAOLIS, D. CITO, *Le sanzioni...*, s. 302.

¹¹⁴ Źródłami z prawa Bożego tego przepisu są także Łk 22,9 oraz 1 Kor 11,24; por. M. PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia...*, s. 247; ALTHAUS [w:] *Münsterischer Kommentar...*, tezy do kan. 927/1, nb. 2; D. BOREK, *Ordynariusz...*, s. 114-115. Szkoda, że ustawodawca nie powołał się na te źródła w *Normach*. Nie można tego zaniechania ustawodawcy próbować usprawiedliwiać w ten sposób, że przy innych typach przestępstw ustawodawca nie powołuje tych źródeł, gdyż te typy przestępstw po prostu nie mają źródeł w Piśmie św.

¹¹⁵ Zob. V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 303; B. E. FERME, *Graviora delicta...*, s. 376; P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 250-251.

4.4.2. Znamiona

4.4.2.1. Sprawca czynu

Przestępstwo, opisane w art. 2 § 2 *Norm*, tj. konsekracja w celu świętokradczym jednej materii bez drugiej w celebracji eucharystycznej albo też dwóch materii poza celebracją eucharystyczną, jest przestępstwem indywidualnym. Zatem mogą je popełnić jedynie kapłani Kościoła katolickiego (prezbiterzy, biskupi, kan. 11 CIC). Chodzi przecież o konsekrację, a tej ważnie dokonują tylko kapłani (por. kan. 900 § 1 CIC).

4.4.2.2. Czynność wykonawcza

Znamię czasownikowe komentowanego typu czynu zabronionego polega na konsekracji postaci – jednej bądź obu. Wystarczą same słowa Przeistoczenia (choć jest to sprawa teologów, kiedy konsekracja następuje, w jakim rycie). Msza św. nie musi zostać ukończona. Jednakże dla wyczerpania znamienia czasownikowego przestępstwa konieczne jest, aby jeżeli dochodzi do przestępstwa w trakcie celebracji eucharystycznej, konsekrowano tylko jedną materię bez drugiej (np. samą hostię albo samo wino); jeśli zaś do konsekracji dochodzi poza Mszą św., także dwóch materii.

Przy okazji może dojść do zbiegu realnego przestępstw. Zdarzyć się na przykład może, że kapłan będzie w celu świętokradczym konsekrował na Mszy św. jedną postać, a potem ją – w tym samym celu – porzuci. Dojdzie do popełnienia dwóch przestępstw zarezerwowanych Kongregacji – z art. 2 § 1 n. 1 oraz z art. 2 § 2 *Norm*. Co do kary – można by zastosować wtedy kan. 1346 CIC.

4.4.2.3. Znamię podmiotowe

Z całą pewnością przestępstwo to jest przestępstwem umyślnym (brak klauzuli nieumyślności z kan. 1321 § 2 CIC). Można je popełnić jedynie z zamiarem bezpośrednim (*dolus*) – tylko tak bowiem jest możliwe konsekrowanie postaci.

Co więcej, jest to przestępstwo kierunkowe, tzn. określa cel działania lub nastawienia sprawcy – tu: w celu świętokradczym (*in sacri-*

legum finem). Musi być zatem zamiar znieważenia, okazania pogardy dla postaci Ciała lub Krwi Pańskiej¹¹⁶.

Przy tej okazji należy rozważyć zagadnienie dotąd nie dyskutowane w literaturze, a mianowicie relacji kan. 927 z jego sformulowaniem: *urgente etiam extrema necessitate* – do kan. 1324 § 1 n. 5 CIC¹¹⁷. Zatem czy sformułowanie *urgente etiam extrema necessitate* z kan. 927 CIC wyłącza stosowanie w tym przestępstwie konieczności (*necessitas*) jako okoliczności zmniejszającej pocztytalność, o której mowa w kan. 1324 § 1 n. 5 CIC?

Przepis kan. 927 CIC zawiera bardzo mocny zakaz: *nefas est* (absolutnie jest zakazane). Ponadto wyraźnie nie jest dozwolona żadna konieczność (*urgente etiam extrema necessitate*), która by ewentualnie wyłączyła jego stosowanie (np. dla osoby zagrożonej niebezpieczeństwem śmierci z powodu wojny czy egzekucji)¹¹⁸. Poza tym w żadnym z innych przepisów CIC, w których pojawia się *nefas est* (kan. 983 § 1, 1026 i 1190 § 1), nie ma takiego wyłączenia. Wydaje się jednak, że jeżeli chodzi o ochronę tajemnicy sakramentalnej przy spowiedzi, ustawodawca posłużył się również sformulowaniem dość wyraźnym: *w jakikolwiek sposób i dla jakiegokolwiek przyczyny* (kan. 983 § 1 CIC). Nie oznacza to jednak wyłączenia zastosowania instytucji ogólnych kanonicznego prawa karnego, a zwłaszcza kan. 1324 § 1 n. 5 oraz § 3 CIC¹¹⁹. Wydaje się, że podobnie należy rozstrzygnąć kwestię relacji kan. 927 i kan. 1324 § 1 n. 5 CIC.

¹¹⁶ Jeżeli zatem następuje konsekracja postaci w więzieniu muzułmańskim dla kaptolika, bez Mszy św., ale w celu udzielenia mu Komunii św. pod dwoma postaciami – kapłan taki konsekruje niegodziwie (kan. 927 CIC), ale nie popełnia przestępstwa zarezerwowanego Kongregacji. Gdyby zaś jakiś kapłan dokonał konsekracji dwóch postaci poza Mszą św. dla mszy satanistycznej, popełniłby przestępstwo zarezerwowane Kongregacji. Por. V. DE PAOLIS, *Norme...*, s. 304; P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 251.

¹¹⁷ Wydaje się, że przepis kan. 1323 n. 4 CIC nie wchodzi w zakres zainteresowania, gdyż działanie wbrew kan. 927 CIC jest wewnętrznie złe i powoduje szkodę dusz, gdyż jest zakazane na zasadzie prawa Bożego (zob. wyżej 2.4.1.).

¹¹⁸ Zob. J. M. HUELS [w:] *New Commentary...*, s. 1119, tezy do kan. 927; M. PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia...*, s. 249; B. E. FERME, *Graviora delicta...*, s. 377.

¹¹⁹ Zob. J. SYRYJCZYK, *Ochrona tajemnicy spowiedzi w świetle kanonicznego prawa karnego*, PK 44 (2001) nr 1-2, s. 116.

4.4.3. Kara

Kara za popełnione przestępstwo została przewidziana w zdaniu drugim art. 2 § 2 *Norm.* Mianowicie, kto dopuszcza się takiego przestępstwa, powinien być ukarany stosownie do ciężkości przestępstwa, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego (*dimissio*) lub zredukowania do stopnia niższego (*depositio*¹²⁰). Ustawodawca, niestety, nie określa innych skutków, związanych z popełnieniem przestępstwa (np. popadnięcia w nieprawidłowość do wykonywania święceń). *De lege ferenda* należałoby postulować stosowną zmianę w tym zakresie przepisów CIC.

III. Wnioski

Po Soborze Watykańskim II, zwłaszcza po promulgacji Kodeksu przez Jana Pawła II w 1983 r., używając pewnej przesady, można stwierdzić, że kanoniczne prawo karne przestało w zasadzie istnieć. Nie chodzi nawet o redukcję przepisów w porównaniu z Kodeksem Pio-Bendyktyńskim z 1917 r.¹²¹, ale o filozofię kary w porządku kanonicznym (por. kan. 1341 CIC¹²²). Kara stała się ostatecznością. Ustawodawca wycofał się z kar, żeby stwierdzić, że w Kościele są sankcje¹²³. Przerost „względów duszpastersko-pastoralnych” właściwie położył kres kanonicznemu prawu karnemu. Kara stała się niepotrzebna, uzasadniając to podejście „specyfiką kościelnego porządku prawnego”¹²⁴. Dlatego ogłoszono koniec „prawdziwego i właściwego prawa karnego”¹²⁵.

¹²⁰ Należy odnieść się krytycznie do użytego przez ustawodawcę słowa. *Depositio* bowiem w CIC jest używane jednoznacznie jako *zeznania*; por. kan. 1569 § 1, 1573, 1679 i 1707 § 2 – PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IRIS CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici fontium...*, s. 566. Chodzi jednakże o duchownych rytu wschodniego i karę depozycji, o której mowa w CCEO.

¹²¹ To wyjaśnia J. SYRYJCZYK, *Kanoniczne...*, s. 14-15.

¹²² W przepisie kan. 1341 CIC „*najbardziej rozlany jest duch kształtujący całą dyscyplinę kodeksową co do sankcji kanonicznych*” – L. GEROSA, *Prawo Kościoła*, przekł. I. PEKALSKI, Poznań 1999, s. 223. Uzasadnieniem dodatkowym tego myślenia o karze jest kan. 1344 CIC; por. *tamże*, s. 224-225.

¹²³ Zob. L. GEROSA, *Prawo...*, s. 221-226; W. REES [w:] *Handbuch...*, s. 1120 (z zarysowaniem ważniejszych poglądów).

¹²⁴ Por. L. GEROSA, *Prawo...*, s. 221-222.

¹²⁵ Zob. *tamże*, s. 226: (...) *trzy cenzury (...) i sankcje typu dyscyplinarnego, określone w kan. 1336, tworzą razem pewien system sankcji kanonicznych, który nie może*

Na tym tle *Normy* z 2001 r. jawią się jako prawdziwy „renesans” kanonicznego prawa karnego. Proces karny zaś, który one przewidują, rezerwując go Kongregacji Nauki Wiary, jest prawdziwym „zgrzytem prawa” z *wymaganiami duszpasterskimi*¹²⁶. Jednak Kościół jako społeczność potrzebuje kar, zwłaszcza gdy dochodzi do poważnego naruszenia rzeczywistości najcenniejszych i najbardziej świętych, jak Najświętsza Eucharystia.

Niestety, prawo karne Kościoła nie jest dostatecznie – przez te lata zaniedbania – przygotowane do spełnienia swojej roli. Przepisy księgi VI Kodeksu Jana Pawła II są często nieprecyzyjne, pełne luk, nie nadążają za współczesną doktryną prawa karnego. Sam sposób promulgacji *Norm* budzi poważne wątpliwości¹²⁷. Co więcej, na przykładzie *Norm*, a zwłaszcza art. 2 § 1 n. 3, okazuje się, że ustawodawca kościelny nie potrafi już stworzyć przepisów karnych, które poddawałyby się reżimowi ścisłej interpretacji z kan. 18 CIC. Nie umniejsza to wagi, jaką *Normy* z 2001 r. mają do odegrania w porządku prawnym Kościoła, chroniąc to, co dla niego jest najcenniejsze

I delitti contro la santissima Eucarestia.

Il commento sull'art. 2 delle *Norme* della Congregazione per la Dottrina della fede *De gravioribus delictis* del 2001

L'Articolo offre un commento esegetico riguardo ai disposti dell'art. 2 delle *Norme* della Congregazione per la Dottrina della fede *De gravioribus delictis* del 2001. L'Autore tratta diversi problemi particolari. Alcuni, in occasione dell'attentata azione liturgica del sacrificio eucaristico o la simulazione della medesima (art. 2 § 1, 2°): la sistemazione sbagliata (i due diversi tipi dei delitti – l'*attentatio* e la *simulatio* – nella stessa prescrizione); l'azione delle donne (il problema nel C.I.C. con la descrizione del delitto con i molti disposti); i „concelebranti” dell'attentato come i coautori (il concorso accidentale: il can. 1329 § 2 C.I.C. non può essere il titolo della loro responsabilità penale); „l'identificazione del momento della commissione del reato” (secondo l'Autore: qualsiasi azione liturgica della Santa Messa e non solo dopo la consacrazione; eppure questo è una richiesta *de lege ferenda*). Il reato della

być zdefiniowany ani jako prawdziwe i właściwe prawo karne, ani też jako zarządzenie wyłącznie dyscyplinarne.

¹²⁶ Por. *tamże*.

¹²⁷ Zob. P. STECZKOWSKI, *Normy...*, s. 262; pod dawnym stanem prawnym por. J. LLOBELL, *I delitti...*, s. 278.

simulazione del sacrificio eucaristico può essere commesso soltanto da un sacerdote; finora questo peccato non era punibile. *De lege ferenda* bisogna avanzare la richiesta di cambiamento del can. 1044 § 1, 3° C.I.C.; esso deve riguardare anche il delitto di simulazione. I problemi scelti della concelebrazione vietata del sacrificio eucaristico assieme a ministri di comunità ecclesiali, che non hanno la successione apostolica ne riconoscono la dignità sacramentale dell'ordinazione sacerdotale (art. 2 § 1, 3°): la formulazione errata del disposto (la soggettivazione dell'elemento *nec agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem*, che è stato relativizzato dal ministro acattolico!); una proposta della correzione *de lege ferenda: una cum ministris communitatum ecclesialium, qui successionem apostolicam non habent aut quorum communitates ecclesiales non agnoscunt ordinationis sacerdotalis sacramentalem dignitatem*. Comunque le *Norme* del 2001 appaiono come un „Rinascimento” del diritto penale nella Chiesa.